

	Sayfa
ra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi (3/136)	179
4. — Cerh ve katil maddesinden on beş sene küreğe mahkûm Tokad'ın Dereköy kar-yesinden Mehmedoğlu Osman'ın mâlûliye-tine binaen bakıyei müddeti ezaiyesinin af-fına dair İera Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi (3/137)	179
5. — 1334 senesi tahsisatı mesture ter-tibinden (40) bin lirayı suiistimal etmek-ten mahkûm mülga Harbiye Nezareti Müs-teşarı esbaki matrud İsmail Hakkı Paşa ile Erkânharb kaymakamlarından Subhi Bey haklarındaki evrakı hükmiyenin bera-yı tasdik gönderildiğine dair İera Vekil-leri Heyeti Riyaseti tezkeresi (3/133)	179
6. — Kazalarda Cinayet mahkemeleri teşkiline ve Mahakimi İstinaffiyenin lâğvı-na, Kanunu Cezanın bâzı mevaddının tadi-line (1/70), 9 Mayıs 1337 tarihli muamelâ-tı ittihamiyenin ilgası hakkındaki Kanu-na madde tezyiline (1/69), Hukuku Aile Kararnamesine, Sulh hâkimleri hakkında-ki Kanunu muvakkatin yirminci maddesi-nin tadiline ve 94 neü maddesinin ilgasına ve hükâmâ dair kanun lâyhalarının iade-si hakkında İera Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi	179
7. — Ziraat Bankası Müdürü Umumilik maaş ve tahsisatının sureti itasına dair İktisat Vekâleti tezkeresi (3/132)	179
8. — Hıfzına karar verilmiş olan Cemi-yetler Kanununa bir madde tezyidine ait kanun lâyhasının (1/231) yeniden tetkiki-ne müsaade olunmasına dair Sıhhiye ve Muaveneti İctimaiye Vekâleti tezkeresi (3/138)	180
<i>Mazbatalar</i>	
1. — 1339 senesi hidematı umumiyesi için ikinci altı aylık tahsisat itasına dair kanun lâyhası (1/28)	180
2. — Kütahya Mebusu (sabık) Cemil Beyin ihtikârın men'i için devairi beledi-yenin her nevi eşyaya narh vaz'ına salâhi-yettar olması hakkında kanun teklifi ve Dahiliye Encümeni mazbatası (2/50)	180:181
3. — Mal müdürlerinin Maliye Vekâle-tince tâyini hakkında kanun lâyhası ve	

	Sayfa
Kavanini Maliye Encümeni mazbatası (1/46)	181
4. — Elbise bedeli Kanununun birinci maddesinin tefsirine dair İera Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi ve Kavanini Ma-liye Encümeni mazbatası (3/85)	181
5. — Fransızlar zamanında haciz ve müsadere edilen mebalîğ hakkında tefsir talebine dair İera Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi ve Kavanini Maliye Encümeni mazbatası (3/86)	181
6. — Kırşehir (sabık) Mebusu Sadık Be-yin; Memurîni mülkiyenin tekaütlüğüne da-ir Kanunun 23 neü maddesinin tadili hak-kında kanun teklifi ve Kavanini Maliye En-cümeni mazbatası (2/80)	181
7. — Karahisarı Şarki Mebusu İsmail Beyle rüfekasının, İpekli mensucattan tarifei umumiyedeki Resmin on iki misli yerine beş misli ahzi hakkında kanun tek-lifi ve Kavanini Maliye Encümeni mazba-tası (2/62)	181
8. — Çatalea Mebusu Şakir Beyle rü-fekasının, Meni Müskirat Kanununun ta-diline dair kanun teklifi ve Lâyiha En-cümeni mazbatası (2/164)	181
<i>Takrirler</i>	
1. — Saruhan Mebusu Sabri Beyle rü-fekasının; mülga Donanma Cemiyetinin iadei hukukiyle ierayı faaliyetine imkân verilmesi ve merkezi idaresi olan Babîali caddesindeki binası ile levazımının tekrar cemiyete tevdi hakkında takriri (4/35)	181
2. — Dersim Mebusu Feridun Fikri Beyin; ihtiyat zâbitanından memuriyet ta-lebi için müracaat edenlere teshilât gös-terilmesi hakkında (4/34)	181
3. — Konya Mebusu Kâzım Hüsnü Be-yin; Konya Gureba Hastanesine ianei ahali ile celbolunan eşyanın Gümrük Res-mine dair takriri (4/32)	181
4. — Konya Mebuslarının; Konya Da-rüleytamına tahsisat itasına dair Muvaze-nei Maliye Encümeninde mevcut evrakın tetkik ve intacına dair takriri (1/32 mü-kerrer)	181

5. — Bolu Mebusu Mehmed vasfi Efendi ve rüfekasının ağnam tadadının Nisan iptidasına tehiri hakkında takriri (4/33) 181
6. — Urfa Mebusu Ali Fuad Beyle rüfekasının Urfa Sanayi Mektebinin ıslahı hakkında takriri (4/30) 181
7. — Giresun Mebusu Hakkı Tarık Beyin, askerî mektepler talebesi ile ihtiyat zâbit namzetlerine verilecek tahsisat hakkındaki lâyihamın tesrii müzakeresine dair takriri (4/30 mükerrer) 182
8. — Cebelibereket Mebusu Avni Beyin; orduda bulunan kadro fazlası hayvanatın muhtacini zürraa sureti tevziine dair takriri (4/31) 182
9. — Cebelibereket Mebusu Avni Beyin; Adana ve Cebelibereket hapsanelerinin yeniden fenni bir şekilde inşa ettirilmeleri hakkında takriri (4/36) 182
- 4. — Müzakere edilen maddeler 183**
1. — İzmir, Kasaba ve temdidî, Bandırma - Soma, Aydın, Mudanya - Bursa demiryollarıyla İzmir liman ve rıhtımı ve sairinin hukuku imtiyaziyesine dair İstanbul Hükümetince tanzim kılınmış olan kanunu muvakkatin reddine dair İera Vekilleri Riyaseti tezkeresi ve Nafia Encümeni mazbatasası (3/25) 183:187
2. — Kaymakamlar maaşatının tâyininde vekâletin serbest bırakılması için karar itası hakkında Dahiliye Vekâleti tezkeresi ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatasası (3/51) 187:192
3. — Malatya Mebusu Hilmi Beyin; darüleytamlardaki etfalın vakit ve hali müsaidolan aileler nezdine yerleştirilmesine dair takriri (4/218 mükerrer) 192
4. — Tarık bedeli nakdîsi Kanununun birinci ve beşinci maddelerinin tadili hakkında kanun lâyihası (1/44) ve 14 Cemaziyelahir 1339 ve 21 Şubat 1337 tarihli Tarık bedeli nakdîsi Kanununun beşinci maddesinin tadiline dair kanun lâyihası (1/42) Tarık bedelâtı nakdiyesinin turku meabir inşaat ve imalâtına sarfına dair kanun lâyihası (1/43) ve Nafia Encümeni mazbatasası 192:212
5. — Ziraat Bankası Meclisi idaresine âza intihabı hakkında İktisat Vekâleti tezkeresi (3/118) 212:213
6. — Mektebi Tıbbiyei askeriyeden neşet edenlere bir defaya mahsus olmak üzere yüzellişer lira itasına dair kanun lâyihası ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatasası (1/133) 213:215
7. — Cidâli Milliye iştirak etmiyen ve Türkiye'den ayrılan mahallerde muhtelif suretlerle kalan İstanbul'ca kayıtları terkin edilen erkân, ümera, zâbitan ve memurînin ve mensubîni askeriyenin terkini kayıtları hakkında kanun lâyihası ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatasası (1/2) 215

BİRİNCİ CELSE

Bed'i Müzakerat; saat : 1,45

REİS — İkinci Reisvekili İsmet Beyefendi

KATIPLER : Falih Rifki Bey (Bolu), Ruşen Eşref Bey (Afyon Karahisar)

REİS — Celse açılmıştır, zaptı sabık hulâsası okunacaktır.

1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI

Birinci Celse

İkinci Reisvekili İsmet Beyefendinin tahtı riyasetinde küşadedilerek zaptı sabık hulâsasının kıraat ve aynen kabulünden ve evrakı varidenin aid oldukları mahallere havalesinden sonra tohumluk lâyhâi kanuniyesi ikinci defa tâ-yini esamî ile reye vaz'edildi. Bozok Mebusları Süleyman Sırrı ve Hamdi Beylerin Yozgat Darülmuallimininin esbabı seddi hakkındaki sual takririnin müzakeresine geçildi. Maarif Vekili Safa Beyin cevabı ve Süleyman Sırrı Bey'in izahatı istima olundu. Badehu ruznameye geçilerek tohumluk kanununun yüz kırkaltı rey ile kabul edildiği tarafı riyasetten tebliğ edildi. Bilâhara Posta Kanununun müzakeresine geçilerek mezkûr kanunun otuzuncu maddesinin dördüncü fıkrasına ilâvesi teklif olunan zeyil hakkındaki takrir Posta ve Telgraf ve Muvazene-i Maliye encümenlerine havale ve 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38 nei maddeler aynen ve 39 neu madde tadilen kabul edilerek teneffüs için celse tatil olundu.

İkinci Celse

İsmet Beyefendinin tahtı riyasetlerinde binlikat Posta Kanununun müzakeratına devam ve 40 nei madde tadilen ve 41 nei madde aynen, 42 nei madde tadilen, 43, 44 neu maddeler bir madde olarak tadilen ve tevhidten kabul ve kanunun mevaddı âtiyesinin numaraları ona göre tashih edildi. 44 neu madde tadilen, 45, 46, 47 nei maddeler aynen, 48 nei madde tadilen, 49 ve 50 nei maddeler aynen, 51, 52, 53 neu maddeler encümene havale, 54 neu madde aynen, 55 nei madde tadilen, 56 nei madde aynen kabul edildi ve kanunun heyeti umumiyesi encümenlere

havale olunan maddelerin heyeti umumiyede müzakere ve kabulünden sonra reye vaz'olunmak ve çarşamba günü içtima edilmek üzere celse tatil olundu.

İkinci Reisvekili

Kâtip

Çorum

Bolu

İsmet

Falih Rifki

Kâtip

Karahisarı Sahib

Ruşen Eşref

REİS — Zaptı sabık hulâsası hakkında mütalâa var mı efendim? Zaptı sabık hulâsasını reyi âlilerine vaz'ediyorum. Kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın... Kabul edilmistir efendim.

2. — SUALLER

1. — Erzurum Mebusu Rüstü Paşanın Kars - Erzurum ve Trabzon yolları üzerindeki metruk makinalara ve saireye dair sual takriri Nafia Vekâletine havale edildi.

3. — EVRAKI VARİDE

REİS — Efendim. Evrakı varideyi arz edeceğim.

Lâyhâlar

1. — Zafer ve Sulh şerefine erbabi şekavette fâilî seni mahkûmları müstesna olmak üzere sülûsânî müddeti cezaîyelerini ikmal eden mahkûminin bakıyeyi müddetti cezaîyelerinin affına ve müebbet kürek, kalebentlik ve nefye mahkûm olanların cezalarının on beş seneye tahvili hakkında lâyhâi kanunîye (1/229) (Adliye Encümenine)

2. — Arazi mevatta hakkı kararın cereyan edeceğine dair lâyhâi kanunîye (1/226) (Umuru tasarrufiye ve Adliye Encümenlerine)

3. — Arazi Kanununun 23 neu maddesine ze-

vil kanunu lâyihası (1/227) (Umuru Tasarrufiye ve Adliye Encümenlerine)

4. — Vilâyatı müstahlasadaki âbidatı İslâmiye ve mebanî vakfiyenin tamir ve ihyalarıyla Dördüncü Vakıf Hanın ikmalî inşası karşılığı olan Evkaf Bütçesine 250 bin lira tahsisat ilâvesine dair lâyihaî kanunîye (1/228) (Muvazeneî Maliye Encümenine)

Teklifler

1. — Konya Mebusu Kâzım Hüsnü Beyin Konya Güreba Hastanesi için ianeî ahali ile Almanya'dan celbolunan eşyanın Gümrük ve Ardiye resimlerinden affına dair teklifi kanunisi (2/171) (Lâyiha Encümenine)

2. — Urfa Mebusu Şeyh Saffet Efendinin nizamnamelerle talimatnameler hakkında teklifi kanunisi (2/172)

REİS — Kanunu Esasi Encümeni bu mesele ile istigal etmekte olduğundan bu takrirî de tevhidî Heyeti Umumiyyeye verilmesi için Kanunu Esasi Encümenine tevdi ediyoruz. (Mesele halledilmiştir, sesleri) Efendim, tevhidî müzakere etmek üzere ruznameye alıyoruz.

Tezkereler

1. — On beş sene küreğe mahkûm Keskimli Rıza Bey zade Aslan Beyin iadeî hukuku memnuası hakkında İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi (3/124) (Adliye Encümenine)

2. — Sirkat maddesinden mahkûm Araçlı Yüzbaşıoğlu Hacı Mehmed'in iadeî hukuku memnuası hakkında İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi (3/135) (Adliye Encümenine)

3. — Katil maddesinden on beş sene küreğe mahkûm Daday kazasının İncigez karyesinden Hacı İsmail Ağazade Ahmed'in bakıyei müddeti cezaîyesinin affı hakkında İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi (3/136) (Adliye Encümenine)

4. — Cerh ve katil maddesinden on beş sene küreğe mahkûm Takad'ın Dereköy karyesinden Mehmedoğlu Osman'ın mâlûliyyetine binaen bakıyei müddeti cezaîyesinin affı hakkında İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi (3/137) (Adliye Encümenine)

5. — 1334 senesi tahsisatı mesture tertibinden 40 bin lirayı suüstimal etmekten mahkûm mülga Harbiye Nezareti Müsteşarı esbaki matrud İsmail Hakkı Paşa ile Kaymakam Salih Bey haklarında

ki evrakı hükmiyenin berayı tasdik gönderildiğine dair İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi (3/133) (Adliye Encümenine)

6. — Kazalarda Cinayet Mahkemelerinin teşkiline, mahakimi istinafiyenin lâğvına, Kanunu Cezanın bâzı mevaddının tadiline (1/70), 9 Mayıs 1337 tarihli muamelâtı ittihamiyenin ilgası hakkındaki kanuna madde tezyiline (1/69), Hukuku Aile Kararnamesine, Sulh hâkimleri hakkındaki Kanunu muvakkatin yirminci maddesinin tadiline ve 94 ncu maddesinin ilgasına ve hükûma dair kanun lâyihalarının iadesi hakkında İcra Vekilleri Riyaseti tezkeresi

REİS — Okunacaktır.

T. B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine

Adliye Vekâletince tanzim kılınıp iktisabı kanuniyet eylemesi zımında 4. 7. 1337, 7. 12. 1337, 14. 8. 1338, 1. 2. 1339 tarihli ve 6/888, 6/1379, 6/1450, 6/324 numaralı tezkerelerle Meclisi Âliye arz edilen merbut listede muharrer levayihî kanuniyenin tekrar tetkik edilmek üzere istirdadı vekâleti müşarünileyhanım 10. 9. 1339 tarih ve 381/128 numaralı tezkeresinde dermeyan kılınmakla levayihî mezkûrenin iadesine müsadeî devletlerini istirham eylerim, efendim.

13. 9. 1339

İcra Vekilleri Heyeti Reisi
Ali Fethi

1. — Kazalarda Cinayet Mahkemelerinin teşkili ve mahakimi istinafiyenin lâğvına dair lâyihaî kanunîye

2. — Kanunu cezanın kalebent cezalarını ihtiva eden maddelerinin tadiline dair lâyihaî kanunîye (1/70)

3. — Heyeti mahsusai ittihamiyeler hakkında lâyihaî kanunîye (1/69)

4. — Hukuku Aile Kararnamesi (169/79)

5. — Sulh Kanununun 20 ve 94 ncu maddelerinin tadiline dair lâyihaî kanunîye (1/90)

6. — Hâkim Kanunu

REİS — Bu lâyihaların İcra Vekilleri Heyeti Riyasetine iade ediyoruz.

7. — Ziraat Bankası Müdürü umumîlik maaş ve tahsisatının sureti itasına dair İktisat Vekâleti tezkeresi (3/132) (Muvazeneî Maliye Encümenine tevdi ediyoruz)

8. — *Hıfzına karar verilmiş olan Cemiyetler Kanununa bir madde tezyiline ait lâyihaî kanunîyenin (1/231) yeniden tetkikine müsaade edilmesine dair Sıhhiye ve Muaveneti İçtimaiye Vekâleti tezkeresi (3/138)*

REİS — Okunacaktır :

T. B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine

Cemiyetler Kanununa bir madde mahsusa ilâvesine dair olup (6/437) numara, 14.2.1339 tarihli tezkere ile İera Vekilleri Heyeti Celilesinden Meclisi Âlilerine takdim edilen lâyihaî kanuniye evrakı müdevvere meyanında hıfzedilmiş olup halbuki mezkûr lâyihaî müstacele kanuniyet kesbetmesine lüzumu şedit bulunduğundan mahzeni evraktan bileep aidolduğu encümeneye havale ve teşriî muamele ve intacı hususuna müsaade buyurulması rica olunur efendim.

Sıhhiye ve Muaveneti İçtimaiye V.
Dr. Rıza Nur

REİS — Efendim. Bunun hakkında mütalâa var mı?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Diğeri hakkında söz söylenmedi ki bunun hakkında söylensin. Mademki istiyorlar, gider.

REİS — Bu lâyiha hıfzedilmiş olduğu için bunun lüzumu hakkında esbabı mucibe gösteriyorlar. Şimdi Sıhhiye ve Muaveneti İçtimaiye Vekâletinin esbabı mucibesini nazarı dikkate alıp müzakere etmek var veyahut evvelce lüzumsuz addedildiğinden dolayı hıfzedilmek var.

RECEB B. (Kütahya) — Heyetiye Umumiye kararı mucibince encümenler sabık Meclisten müdevver evrakın lüzumlu ve lüzumsuzlarını tefrik için vekâletlerle de temas edeceklerdi. Bu encümen Sıhhiye Vekâletiyle temas etmemiş midir ki evvelce hıfzı tekarrür eden bir lâyihaî mevkiî muameleye alınmasını vekâlet talebediyor? Bu noktayı encümen tavzih etsin.

REİS — Efendim, encümenin mazbatasını evvelce okumuştum. Bu, lüzumsuzlar meyanında kalmıştır. Sıhhiye ve Muaveneti İçtimaiye Vekâleti lüzumlu olduğuna dair esbabı mucibe mazbatasını Heyeti Celilenize arz ediyor.

RASİH Ef. (Antalya) — Usulen yeni bir teklif gibi kendilerinin göndermesi icabeder.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Efendim malûmuâliniz bu teklif vekâletten tekrar gelecek olursa muamele uzayacaktır. Madem ki vekâlet lüzumunu takdir etmiş, bunu istiyor, binaenaleyh bunun gönderilmesi lâzımdır. Gittimesinde ne mahzur vardır? Bir mebus değildir ki tekrar teklif etsin.

REİS — Başka mütalâa var mı? (Yok sesleri) Hıfzedilmiş olan bu lâyihaî celp ve aidolduğu encümeneye tetkik edilmesi talebini reyî âlilerinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Mazbatalar

1. — *1339 senesi hidematı umumiyesi için ikinci altı aylık tahsisat itasna dair kanun lâyihası ve Muvazeneî Maliye Encümeni mazbatasını (1/28)*

REİS — Efendim encümen bu lâyihaî tetkikatını ikmal ederek şimdi mazbatasını tevdi etmiştir. Binaenaleyh evrakı vâride meyanında tab'edilmemiş olmakla beraber lâhiyayı müstaceliyetle Ruznameye alıyoruz.

2. — *Kütahya Mebusu (Sadık) Cemil Beyin ihtikârın men'i için devairi belediye'nin her nevi eşyaya nark vaz'ına salâhiyattar olması hakkında kanun teklifi ve Dahiliye Encümeni mazbatasını (2/50)*

REİS — Okunacaktır:

Riyaseti Celileye

Kütahya Mebusu Cemil Beyin ihtikârın men'i hakkındaki teklifi kanunisi encümenimizce müzakere ve tetkik olundu. Havayici zaruriyeden olmıyan eşyaya nark vaz'ı hakkındaki işbu teklifi kanuni mebnaaileyhi olan yüzde yirmi nispetinin tesbiti mümkün olmıyacağına binaen birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi sabık Dahiliye Encümeninin reddi mutazammın mazbatasını encümenimizde muvafık görülmekle Heyeti Umumiyeye arz olunur efendim.

Dahiliye Encümeni Reisi	Mazbata Muharriri
Niğde	Karesi
Hâzim	Mehmed Vehbi
Kâtip	Âza
Karesi	Kütahya
Ali Şuuri	Cevdet

Âza
Niğde
Galib

Âza
Karahisarî Sahib
Ali

Âza
Çorum
İsmail Kemal

REİS — Efendim Dahiliye Encümeni mazbatası hakkında söz isteyen var mı?

RECEB B. (Kütahya) — Efendim müsaade buyurur musunuz? Geçen Meclisten müdevver evrak toptan tasfiye edilerek buraya gelecekti. Diğer encümenler böyle yaptığı halde Dahiliye Encümeni niçin bunun hilâfına ayrı ayrı yapıyor? Binaenaleyh böyle münferiden iştigal etmek doğru değildir. Vaktimizi izaa eder. Buna mâni olmak için vaktiyle karar da verilmişti.

REİS — Dahiliye Encümeni lüzumlu lüzumsuz evrak hakkındaki mazbatasında bunu lüzumlu olarak göstermiştir. Onu encümen tekrar tetkik etmiş, mazbatasını Heyeti Celilenize takdim etmiştir. Binaenaleyh müzakere cereyan edecektir. (Reye sesleri) Efendim Dahiliye Encümeni mazbatası hakkında başka söz isteyen yoktur. Dahiliye Encümeni mazbatasını kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

3. — *Mal müdürlerinin Maliye Vekâletince tâyini hakkındaki lâyiha kanuniyeye dair Kavanini Maliye Encümeni mazbatası (1/46) (Ruznameye)*

4. — *Elbise bedeli hakkındaki Kanunun birinci maddesinin tefsirine ait İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi hakkında Kavanini Maliye Encümeni mazbatası (3/85) (Ruznameye)*

5. — *Fransızlar zamanında haciz ve müsade-re edilen mebalîğ hakkında tefsir talebine dair İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi hakkında Kavanini Maliye Encümeni mazbatası (3/86) (Ruznameye)*

6. — *Kırşehir Mebusu Sadık Beyin, Memurini mülkiyenin tekaütlüğüne dair Kanunun 23 ncü maddesinin tadili hakkında kanun teklifi ve Kavanini Maliye Encümeni mazbatası (2/80) (Ruznameye)*

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Muvazenei Maliyeye gitsin.

REİS — Ruznameye alıyoruz. Muvazenei Maliye Encümeni isterse oraya da göndeririz.

7. — *Karahisarî Şarki Mebusu İsmail Beyle rüfekasının, İpekli mensucattan tarifei umumiyedeki Resmin oniki misli yerine beş misli ahzi hakkındaki kanun teklifi ve Kavanini Maliye Encümeni mazbatası (2/62) (Ruznameye)*

8. — *Çatalca Mebusu Şakir Bey ve rüfekasının, Menî Müskirat Kanununun tadili hakkında kanun teklifinin şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası (2/164) (Kavanini Maliye ve Muvazenei Maliye encümenlerine)*

REİS — Binaenaleyh Hükümetin teklifini de bu encümenlere tevdi ediyoruz.

Takrirler

1. — *Saruhan Mebusu Sabri Bey ve rüfekasının, mülga Donanma Cemiyetinin iadei hukuikiyle icrayı faaliyetine imkân verilmesi ve merkez idaresi olan Babiali caddesindeki binası ile levazımının tekrar cemiyete tevdi hakkında takriri (4/35) (İcra Vekilleri Heyeti Riyasetine)*

2. — *Dersim Mebusu Feridun Fikri Beyin ihtiyat zabitanından memuriyet talebi için müracaat edenlere teshilat ibrazına dair temenni takriri (4/34) (İcra Vekilleri Heyeti Riyasetine)*

3. — *Konya Mebusu Kâzım Hüsnü Beyin Konya Gureba Hastanesine ianeî ahali ile celb olunan eşya hakkında temenni takriri (4/32) (İcra Vekilleri Heyeti Riyasetine)*

REİS — Efendim evrak ve takrirlerden altı takrir daha matbaaya tevdi edilmiş olduğu halde, matbaadan gelen matbu ruznamede mevcut değildir. Onları da ayrıca okuyacağız :

4. — *Konya Mebuslarının, Konya Darüleytâmina tahsisat itasına ait Muvazenei Maliye Encümeninde mevcut evrakın tetkik ve intacına dair takrir (1/32) (Muvazenei Maliye Encümenine)*

5. — *Bolu Mebusu Mehmed Vasfi Efendinin; Ağnam tadadının Nisan iptidasına tehiri hakkında takriri (4/33) (İcra Vekilleri Heyeti Riyasetine)*

6. — *Urfa Mebusu Ali Fuad Beyle rüfekasının Urfa Sanayi Mektebinin ıslahı hakkında temenni takriri (4/30) (İcra Vekilleri Heyeti Riyasetine)*

7. — *Giresun Mebusu Hakkı Tarık Beyin, askerî mektepleri talebesi ile ihtiyat zabıt namzetlerine verilecek tahsisat hakkındaki lâyihaî kanunîyenin tesri müzakeresi hakkında takriri* (4/30 mükerrer)

REİS — Bu lâyiha evvelce müzakeresi karar-gir olan lâyihalardandır. Hakkı Tarık Bey esba-bı mucibe dermeyanı ile lâyihaın müzakeresini talebediyor. Hakkı Tarık Beyin takririni okuyo-ruz :

Riyaseti Celileye

Askerî mekteplerin talebesi ile ihtiyat zabıt-lerine verilecek fevkalâde maaş zamlarına dair 6 Teşrinievvel 1336 tarihli Kanunun birinci mad-desi askerî mekteplerini üç sınıftan müteşekkil gösterdiği için Hükümeti Milliyeye intikalinden beri İstanbul'da Askerî Tıbbiye mektebinin yalnız ilk üç sınıfı talebesine maaş verilmekte, buna mukabil bu kanun sınıflarını meskûtunanlı geç-miş olduğu için dördüncü, beşinci sınıftakiler maaşlarının zamlarını değil asıllarını bile alamı-yarak Meclisi Âlinin ittihaz edeceği muvafık ka-rara muntazır bulunmaktadır. Esasen kanu-nun bu noksanı Heyeti Vekilenin de nazarı dikka-tini celbetmiş ve Bahriye Mektepleri talebesine de şamil olmak üzere tashihi madde için 20 Mart 1339 da bir teklifi kanuni tevdi edilmiş ise de bu teklif Meclisin tevdidi intihap kararı ile tatili üzerine Muvazenei Maliye Encümeninde kalmış ve bu defa da Avans Kanununun müzakeresi sı-rasında nazarı dikkate alınmak üzere encümeden hıfz kararı almıştır. Avans veya Bütçe Kanunu ile maksadın istihsali meczum olmakla beraber tabbiyemiz gibi yalnız ilim ve fen ihtiyacımızı tatmin değil aynı zamanda ruhu milletimizi tak-viye etmekte olan bir müessesenin en yetişkin sı-nıflarının on aydan beri her gün hararetini artı-ran maddi ihtiyaçları ile devam eden ateşin in-tizarlarına bir saat evvel nihayet vermenin şid-detle lüzumuna kailim. Binaenaleyh Muvazenei Maliye Encümenince hıfzına karar verilen Heyeti Vekilenin teklifinin derhal celbiyle kanunîyetinin teminini teklif ve bu teklifimin müstaceliyet ka-rarı ile kabulünü rica ederim.

Giresun
Hakkı Tarık

REİS — Hakkı Târik Beyefendinin takrir-leri hakkında söz istiyen var mı?

MUVAZENEİ MALİYE ENCÜMENİ REİ-Sİ FERİD B. (Kütahya) — Efendim müzakere edilmek üzere Muvazenei Maliye Encümenine havale edilsin.

REİS — Efendim Muvazenei Maliye Encü-meni Reisi Muvazenei Maliye Encümeninde mü-zakere edilmek üzere encümene havalesini tek-lif ediyorlar. Zaten teklifi asli de bundan iba-rettir. Tacil teklifi de şarta muallâktır. Encü-menden çıktktan sonra tacil teklifi yapılabilir.

FERİD B. (Kütahya) — Müstaceliyet tek-lifini tehir ederek encümene havalesini teklif ederim.

HAKKI TÂRIK B. (Giresun) — Bendeniz yalnız müstaceliyet kararını teklif etmişim.

REİS — Efendim encümenenden geldikten ve tabı ve tevzi edildikten sonra ruznameye alınan lâyihalar için müstaceliyet teklif edilebilir. Şim-diden teklif edilecek müstaceliyetin faydası ol-madığı için encümen reisi beyefendinin talebi veçhile takriri Muvazenei Maliye Encümenine...

FERİD B. (Kütahya) — Esas lâyiha ile be-raber...

REİS — Bu takririn esas lâyiha ile beraber Muvazenei Maliye Encümenine havalesini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Dr. Fikret B. (Ertuğrul) — Yalnız rica ede-riz Muvazene Encümeni bunu bir an evvel çı-karsın.

8. — *Cebelîberket Mebusu Arni Beyin ordu-da bulunan kadro fazlası hayvanatın muhtacîni zürraa sureti tevzi hakkında temenni takriri* (4/31) (İcra Vekileri Riyasetine)

9. — *Cebelîberket Mebusu Arni Beyin Ada-nu ve Cebelîberket hapsanelerinin fennî bir su-rette yeniden inşasına dair temenni takriri* (4/36) (İcra Vekilleri Heyeti Riyasetine)

REİS — Demin arz ettiğim gibi bu takrirler matbada sehven tabedilmemiştir. Halbuki te-hirinde de bir sebeb olmadığı için havale ettik.

2. — *Elâziz Mebusu Hüseyin Beyin, Elâziz Nümune Mektebi muallimlerine dair Maarif Vekâletinden sual takriri* (6/9)

REİS — Efendim Elâziz mektepleri hakkın-da Elâziz Mebusu Hüseyin Beyin sual takriri-ne cevap verdiğiine dair Maarif Vekâleti tezke-resi var. Maarif Vekili ve sual sahibi mevcut değildir. Suali tehir ediyoruz.

4. — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

REİS — Efendim! Ruznamei müzakerata geçiyoruz :

Posta Kanunu hakkındaki zeyillerle encümene iade edilen madde gelmediği için ikinci numarada bulunan Nafia Encümeni mazbatasının müzakeresine geçiyoruz.

1. — *İzmir, Kasaba ve temdidî Bandırma - Soma, Aydın, Mudanya - Bursa demiryolları ile İzmir liman ve rıhtımı ve sairinin hukuku imtiyaziyesine dair Hükümetçe tanzim kılınmış olan kanunu muvakkatin reddine dair İcra Vekilleri Riyaseti tezkeresi ve Nafia Encümeni mazbatası (3/25)*

REİS — Okuyacağız. Okunduktan sonra daha müstaceli teklif edilirse ruzname hakkında onu nazarı dikkate alırız.

Okuyoruz.

T. B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine

İzmir - Kasaba ve temdidî, Bandırma - Soma, Aydın ve Mudanya - Bursa demiryolları ile bunların bilûnum temdit ve şübe hatları ve İzmir liman ve rıhtımının kâffei müştemilâtı ve mütemmimatiyle tarafı Hükümetten iştirâ ve mezkûr şirketlere ait hukuku imtiyaziyenin ilga olunacağına dair sabık İstanbul Hükümetince tanzim kılınan kanunu muvakkatin reddini mutazammın Nafia Vekâletinin 21 Temmuz 1339 tarih ve demiryollar ve limanlar müdüriyeti umumiyesi 2091/6371 numaralı tezkeresi İcra Vekilleri Heyetinin 5.8.1339 tarihli iqtimanda ledettezekkür keyfiyetin Meclisi Âliye arz tensip kılınmakla bu baptaki kanunu muvakkat ile kararname ve esbabı mucibeyi havi tezkere sureti musaddakaları leffen takdim kılınmıştır. İfayı muktazasıyle neticesinin işarına müsadei devletleri müsterhamdır efendim.

5 Ağustos 1339

İcra Vekilleri Heyeti Reisvekili
Feyzi

İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti Celilesine

İzmir - Kasaba ve temdidî, Bandırma - Soma, Aydın ve Mudanya - Bursa demiryolları ile bunların bilûnum temdit ve şübe hatları ve İzmir liman ve rıhtımının kâffei müştemilâtı ve mütemmimatiyle tarafı Hükümetten iştirâsıyla müessesatı mezkûre şirketlerinin haiz oldukları

hukuku imtiyaziyenin sâkit olacağına dair 30 Şevval 1334 ve 16 Ağustos 1332 tarihli ve bir sureti merbutan mütekaddem kanunu muvakkatin icrâyı ahkâmı zımında mezkûr demiryollarında mevcut levazım ve edevatın takdir ve tahmini bedelâtı için mahallerine îzam kılınan memurini fenniyece zabıtnameleri tanzim edilmiş ve mefsuh Bâbîâliye vukubulan arz ve iş'ar üzerine mefsuh Nafia Nezaretince evrakı lâzimesi berayı tasdik Meclisi Umumiye takdim olunmuş ise de keyfiyetin aidolduğu Nafia Encümeninde bittezekkür sulhün akdine kadar bir şey yapılamıyacağı anlaşılarak Heyeti Umumiyece mevkii müzakereye vaz'olunmadığı cihetle Meclisi Umuminin tasdikine iktiran etmediği ve Fransız Hükümetinin ihututu mezkûrenin ve İzmir liman ve rıhtımının Hükümet tarafından iştirâsı hususuna itiraz ettiği Amerika Sefaretinin takrirî şifahisinde bildirildiği mefsuh Hariciye Nezaretinden mütevarit 25 Kânunusani 1332 tarihli tezkeresinde iş'ar olunmuş ise de icabı veçhile yazıldığı ve bilâhara kanunu mahsus ile teşkil edilen Askerî Demiryollar ve Limanlar Müdüriyeti Umumiyesince müessesatı mezkûre bittevhit mütarekeye kadar işletilmiş ve bilâhara Düveli Muhtelifi tarafından vaziyed edilmiş ve istirdadı mütaakıp müessesatı mezkûre sahibi asileri olan şirket mümessillerine ret ve iade edilerek elyevm mezkûr şirketler tarafından tedviri umur edilmekte bulunulmuş olduğu cihetle siai maliyemizle ve ukudat ve mukavelâtı mevcudeye riayetle gayrikabili telif bulunan 30 Şevval 1334 ve 16 Ağustos 1332 tarihli Kanunu muvakkatı mezkûrun ret ve iptali zaruri görülmüş olmakla müsveddesi leffen mütekaddem kararnamenin Büyük Millet Meclisince kabul ve tasdikı esbabının istikmal buyurulması arz olunur efendim.

21 Temmuz 1339

Nafia Vekili
Feyzi

Aydın ve İzmir - Kasaba ve Mudanya - Bursa demiryolları ile İzmir liman ve rıhtımının iştirâsı hakkında kanunu muvakkat suretidir.

MADDE 1. — Aydın, Kasaba ve Mudanya - Bursa demiryolları ile bunların bilûnum temdit ve şübe hatları ve İzmir liman ve rıhtımı kâffei müştemilât ve mütemmimatiyle beraber tarafı hükümetten iştirâ olunacaktır ve müesse-

satı mezkûre şirketlerinin haiz oldukları kâffei hukuku imtiyaziye sâkit olacaktır.

MADDE 2. — Aydın demiryolunun mukavelenameleri mucibince imtiyaz müddetinin hitamında şirkete verilmesi lâzımgelen mebâlîğ bilhesap defaten tediye olunacaktır. Mebâlîği mezkûrenin vaktinden evvel tediyesinden dolayı şirket imtiyaz müddetinin hitamına değin senevî yüz de beş hesabıyla temin edeceği temettü miktarı hattın tarihî iştirasına tekaddüm eden son beş sene zarfındaki hasılatı gayrisafiyesi miktarı vasatisinin yüzde ellibeşi derecesinde tayin olunacak hasılat miktarından dün zuhur edecek olursa aradaki fark yüzde beş faiz hesabıyla sermayeye bittahvil ilâveten ve defaten şirkete ita edilecektir.

MADDE 3. — İzmir - Kasaba demiryolu ve temdidi, Mudanya - Bursa hatlarıyla İzmir liman ve rıhtımının mübayası için mukavelenameleri mucibince tayin olunacak taksiti senevîler imtiyaz müddetlerinin hitamına kadar şirketlerine tesviye edilecektir. Kasaba demiryollarının mütemminatından olan Karahisarı Sahîb'teki iltisak hattına mukabil verilecek mebâlîğ yalnız masarifi tesisiesinden ibaret olup bunun için takdir edilecek miktar ile Bandırma şube hattının istikraz taksitini ikmâl için şirketin şimdiye kadar vermiş olduğu mebâlîğ defaten tediye olunacaktır.

MADDE 4. — Mukavelenamelerin iktizasınca tahmin edilecek bedelleri mukabilinde mübayaası lâzımgelen alât ve edevat ile eşya ve levazımı sairinin bedelleri dahi defaten tasviye olunacaktır.

MADDE 5. — 1, 3 ve 4 ncu maddeler mucibince takdiri kıymet berveçhi âti tayin edilecek muhamminler marifetiyle icra olunacaktır. İşbu kanunun tarihî neşrinden itibaren iki ay müddet zarfında alâkadar şirketlerce ve Hükümetçe ikişer muhammin tayin olunacak ve bunlar müddeti mezkûre zarfında keyfiyeti tayinlerini mübeyyin vesaili mutebereyi müsteshiben İzmir ve Hüdavendigâr Bidayet Mahkemelerinde ispatı vücud edeceklerdir. İşbu muhamminler mahkemenin nazareti altında ve tayin edeceği günde bilçitima o günden itibaren bir ay müddet zarfında beşinci bir muhammin daha intihabet ederek onun riyaseti altında nihayet üç ay müddet zarfında ekseriyetle ittihazı karar ve ikmali vazife

eyliyeceklerdir. Alâkadar şirketlerin muhamminleri marüzzikir iki ay müddet zarfında mezkûr mahkemelere müracaat etmedikleri veya muamelâtı mütâakibede hazır bulunmadıkları veyahut tarefyince tayin edilen muhamminler berveçhi muharrer bir ay müddet zarfında beşinci muhammini intihabetmedikleri takdirde mezkûr mahkemeler gerek bu iki muhammini, gerek beşinci muhammini tayin edeceklerdir.

MADDE 6. — İşbu kanun tarihi neşrinden muteber olup bu tarihten nihayet altı ay müddet sonra müessesatı mezkûreye Hükümet namına vaziyed edilecektir.

MADDE 7. — İşbu kanunun icrayı ahkâmına Nafia, Maliye, Adliye Nâzırları memurdur.

Meclisi Umuminin içtimanda kanuniyeti teklif olunmak üzere işbu lâyihai kanuniyenin muvakkaten mevkii meriyete vaz'ını ve kavanini devlete ilâvesini irade eyledim.

30 Şevval 1334 ve 16 Ağustos 1332

Mehmed Reşad

Sadrazam

Adliye Nâzır Vekili

Mehmed Said

Halil

Maliye Nâzır Vekili

Nafia Nâzırı

Talât

Abbas

Riyaseti Celileye

Encümenimize havale buyrulan İcra Vekilleri Riyasetinin 8 . 5 . 1339 tarih ve 2187 numaralı tezkeresiyle melfufatı olan İzmir - Kasaba ve temdidi, Bandırma - Soma - Aydın, Mudanya - Bursa demiryollarının ve İzmir liman ve rıhtımının tarafı Hükümetten iştirasiyle müessesatı mezkûre şirketlerinin haiz oldukları hukuku imtiyaziyenin ıskatı maksadıyla İstanbul Hükümetince tanzim kılınan 30 Şevval 1334 ve 16 Ağustos 1332 tarihli kararnamenin ret ve iptaline dair olan lâyihai kanuniye ile esbabı mucibesi tetkik olundu. Her şeyden evvel müessesatı mezkûrenin iptidayı tesislerinde tanzim kılınan mukavelename ve şartnameler ahkâmına mukavelâtı mezkûreye vâzülümza olan tarafeyni âkıdeynin rıza ve mukafakatleri olmadıkça, bite-mamiha riayet olunmak tabii ve zaruri olup halbuki tesisatı mezkûrenin bir tanesi müstesna olmak üzere diğerlerinin tarihi mezkûrda Hükümetçe hot behot iştirasının mümkün olamayacağı mukavelenameler ahkâmının tetki-

kinden müsteban olmaktadır. Kezalık istira muamelesincede ahvali harbiye dolayısıyla bilvasıta, yani muharebe zamanı Fransız hukukunu müdafaa eyliyen Amerika Sefaretince itiraz edildiği evrakı muhabereden anlaşılmalıdır. Diğer cihetten Hükümetçe imtiyazatı mezkûrenin istirdadiyle şimendiferler veya liman tesisatının ahden ve hukukan mümkün olsa dahi memleketin bugünkü vaziyeti maliyesini derpiş eyliyen encümenimiz istiranın ademiicrasını musip ve muvafık görmekte olup esasen müessesatı mezkûrenin istirdadını mütaakıp marülâr şimendiferle İzmir liman ve rıhtım şirketlere teslim olunduğu gibi Lozan Ahitnamesinin bâzı imtiyazata ait protokolün birineci maddesinde 29 Teşrinievvel 1914 den evvel bir taraftan Hükümeti Osmaniye veya her memur mahallî ve diğer taraftan Türkiye'den mâada Düveli Âkide tebaası (Şirketler dâhil olduğu halde) arasında usulüne muvafık olarak vuku bulmuş imtiyaz mukavelâtiyle onlara mütaallik itilâfatı muahhirenin mahfuziyeti kabul edilmiş olduğundan mukavelât, şartnameler ve yapılan itilâfnameler ahkâmı bakı kalmak şartıyla İera Vekilleri Riyasetinin sureti merbut teklifi veçhile 16 Ağustos 1332 tarihli kararnamenin ret ve iptali musip ve muvafık görülmüştür efendim.

3 Eylül 1339

Nafia Encümeni Reisi Mazbata Muharriri
Canik Edirne
Cavid Hüseyin Rifki
Kâtip
Zonguldak
Ragıp

REİS — Efendim! mazbata hakkında Nafia Encümeninden izahat talebediliyor mu? (İzahat istiyoruz nesleri) Rica ederim efendim, müsaade buyurunuz! Nafia Encümeninden izahat talebediliyor mu diye Heyeti Celilenizden sordum, Nafia Encümeni izahat verdikten sonra suallerinizi sorarsınız.

NAFIA VEKİLİ FEYZİ B. — (Diyarbakir) — Bendeniz izahat vereyim efendim. Harbi Umumi zamanında malûmu devletiniz, Düveli İtilâfiye ile harbedildiği zaman ne kadar müessesetü nafia varsa vaziyed edildi. Bunların o zaman istimlâki için bir kanun yapılmıştı. Mütarekeyi mütaakıp bunların bir kısmı biz-

den alındığı gibi bu defa İzmir'in istirdadını mütaakıp bunlar da iade edilmiştir. Şimdi biz mezkûr kanunun ref'ini talebediyoruz. Zaten eski şirketlerle yine aynen eski mukavele ahkâmına riayet etmek esası tesbit edilmiştir. Başka bir sual varsa cevap vereyim.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Nafia Encümeni mazbatasında (Müddeti mukavelelerin hitamından evvel mukavele mucibince Hükümetçe hot behot istirası kabil olamayacağı) yazılıyor. Elyevm bu müddet hulûl etmiş midir, etmemiş midir? Ahkâmı mukaveleye nazaran ve müddetinin hulûlüne binaen satılmak hakkını haiz isek bu habda vekâletçe ne düşünülüyor? Satın alınabilecek mi, alınmayacak mı?

NAFTA VEKİLİ FEYZİ B. (Diyarbakir) — Mukavele mucibince müddeti dolmaları almak her zaman Hükümetin hakkıdır. Bu, yalnız o vakti zamanı vürudetmeden, harb dolayısıyla mubayaası için yapılmış bir kanundur. O mukavele ahkâmı mucibince mukavele müddetinin hitamında Hükümetin onları her zaman almak hakkı vardır. Fakat bizim talebimizin buna şümülü yoktur. Biz yalnız müddeti kanuniyeyi ref'ediyoruz.

REİS — Başka mütalâa var mı efendim? (Anlaşıldı sesleri)

NAFIA ENCÜMENİ REİSİ CAVİD PŞ. (Canik) — Nafia Vekili Beyefendimin buyurdıkları hututu hadidiye ile İzmir liman ve rıhtımının mubayaası hakkında sabık Hükümet 1332 senesinde karar vermiştir. Halbuki Aydın demiryolunun imtiyazı 23 Eylül 1856 tarihinde verilmiş. Buna nazaran müddeti imtiyaz 1935 tarihinde bitecektir. İzmir - Kasaba ve temdidi hattının tarihi imtiyazı 1308 dir. 99 sene müddetle verilmiştir. Hükümet mubayaa etmek için otuz sene bir müddet koymuştur. 1338 de bitiyor ki Hükümeti sabıkının mubayaa etmek istediği tarihte hakkı istira müddeti henüz bitmemişti. Bunun da müddeti imtiyaziyesi 99 senedir. Bandırma - Soma hattının imtiyaz tarihi 17 Temmuz 1326 dir. İsteddiği zaman hepsini satılmak şartıyla kumpanya buna muvafakat etmiştir. Bunun da müddeti imtiyaziyesi İzmir - Kasaba hattı gibi 99 senedir. Mudanya - Bursa hattının mukavele tarihi 25 Temmuz 1307 ve müddeti otuz senedir. Onun da 1337 tarihinde zamanı istirası hulûl eder. İzmir rıhtım ve limanlarının

tarihi imtiyazı 1867 dir. Bunun da 1897 de müddeti iştiraiyesi munkazi oluyor. Fakat 1913 tarihinde tekrar temdid edildiğinden 1952 tarihine kadar müddeti imtiyazı bakidir.

REİS — Mazbata hakkında başka söz isteyen var mı efendim? (Hayır sesleri)

MUHTAR B. (Trabzon) — Efendim! Harbi Umumiye mütaakıp bizimle muharibolan devletler tebaasına sermayesi bu tebaaya ait şimendiferlere bidayeten, işletmek üzere, vaziyet ettik ve şirketler namına işletmek üzere şimendiferleri elimize aldık. Sonra, bir kanunla bu şimendiferleri iştirai ettik. Bu şirketlerden yalnız İzmir limanının zamanı iştirai gelmişti. Yalnız orada hakkı iştirai vardı. Diğerlerinin müddeti iştirai henüz hulûl etmemişti. Fakat her ne kadar mukavelede müddeti iştirai hulûl etmemiş ise de Hükümet o zaman bâzı esbabı siyasiye dolayısıyla bunların iştiraiine lüzum görmüştü. Her ne kadar mukavelede müddeti iştirai hulûl etmemiş ise de onu vaktinden evvel talebetmek bir şirketin vaziyeti hukukiyesi iktisadi olduğundan onun bizden talebedebileceği şey nakdi ve iktisadi bir şey olabilir. İşte siyaseten, hakkı hâkimiyeti mutlakası olan Hükümet, hakkı hâkimiyetini istimal ederek kendisine muzır gördüğü her şeyi yalnız iktisaden talebedilecek kısmını vererek ref'edebilir. Bu kaideye tabikan Hükümet bir kanunla bunların iştiraiini teklif etti. Fakat Meclisin içimai zamanına tesadüf etmediği için bu teklif muvakkat kararname ile iera ve tatbik edildi. Bu şimendiferlerden hiç müddeti iştirai olmıyanlar da vardır. Meselâ Aydın demiryolunun imtiyaz müddetince hakkı iştirai yoktur. Aydın şimendiferlerinin mukavelesi diğer şimendiferlerin mukavelesine benzemez. O mukavelelerin hitamından sonra muayyen olan ücreti iştiraiyesi verilerek iştirai olunur. Diğer şimendiferlerin bir müddeti iştiraiyesi vardır. Sonra müddeti iştiraiyenin hitamında da meccanen Hükümete kalır.

Meselâ Aydın Şirketi müddeti imtiyazı hitam bulmadıkça hiç iştirai olunmaz ve müddeti imtiyaziyesinin hitamında iştirai olunur. Yani müddeti imtiyaziyesi zamanında iştirai mukavelede mevcut değildir. Buna rağmen arz ettiğim veçhile siyaseten iştiraiine lüzum görüldü ve iştirai kararı verildi. Ve o veçhile idare edildi. Hattâ Aydın demiryolu ile Kasaba demiryolunun mua-

melesi karıştırılarak bu şekilde bir parça işletildi. Bu iştirai zamanında Türkiye'de şirketlerin mensub oldukları Devletler sefarethanesi bulunmadığından onlar namına Amerika Sefarethanesi protesto etti ve dedi ki: «Bu mukaveleler tarafeyn rızasıyla yapılmıştır. Birinin arzusu ile feshedilemez, şirketler namına protesto ederiz ve ileride müta-lâbatımızı yapacağımızı söylüyoruz ve hakkımızı mahfuz tutuyoruz.» Mütarekeyi mütaakıp o şirketler hiçbir muamele olmamış gibi gelip tabii o vaktin vaziyetine göre bunlara vaziyet ettiler. Bu iştirai olundu veya olunmadı meselesi mevzu-bahsolmadan geldiler bu hatırı işletmeye başladılar. Bizim muamelemizi keenlemeyekün addettiler. Sonra şirketlerin tarifelerini yükseltmek icabetti. İzmir Liman Şirketi tarifesinin yükseltilmesi için Hükümete müracaat etti. Diğer şimendiferler istediği tarifeyi tatbik etti. Çünkü kuvvei işgaliye kendi emri altına aldığı için Hükümete müracaata lüzum görmedi. İsteddiği tarifeyi tatbik etmeye başladı. Çünkü kuvai askeriye ile işlettiler. Lâkin İzmir Limanı Şirketi, kuvai askeriye ile işlenmediği için, liman tarifesini tezyit için Hükümete müracaate mecburiyet gördü ve müracaat etti. Tarifesini tezyidetmek için limanı şirketin işletmesini Hükümetin itiraf etmesi lâzımgelirdi. O vakit bir kanunla bu İzmir Limanı Şirketinin tarifesini tezyitten evvel asıl şirket sahibinin işletebilmesini temin etmek lâzımdı. Çünkü işletmesi, malı addolunuyordu.

Yani Hükümet falan tarihte şimendifer ve limanların iştirai için yapılan muvakkat kanunda İzmir Liman Şirketinin iştirai muamelesi Hükümetin istediği zaman hakkı iştirai bâki olmak üzere ref'olunmuştur demişti. İşte bu İzmir Liman Şirketi hakkındaki hakkı iştirai bir kanunu muvakkatle ref'edilmiştir. Yani bugün kanunu muvakkat Meclise tevdi olunduğu için - esasen Meclisin malıdır - Meclis ya onu reddeder veya kabul eder. Yalnız bu iştirai eğer tasdik olunursa zamanı iştirai o vakte aidolacaktır. O vakitten şimdiye kadar hesap vermek mecburiyeti vardır. Mademki sahipleri bunu şey etmediler, yani bizim iştiraiyi nazarı itibara almadılar; çünkü öyle hesap gösterdiler, şimdi de hiçbir netice yoktur.

Eğer biz bu kanunu evvele kabul etmiş olsaydık o vakitten beri bir hesap vermek lâzımgelirdi. Çünkü bizim malımızdır. Faizi ve sairesi verilmesi lâzımgelirdi. Onun için tabii kanunun reddi lâzımgelir. Esasen Lozan Muahedesinde «mer'i

olan ve 1914 ten evvel mevcudolan bütün mukavelâtın kemakân mer'î olacağı» nı bir madde ile kabul ettik.

Yani Lozan'da akdolunan mukavelenamede bunu kabul ediyoruz. Bunun bu işira müddeti Lozan'da kabul olunan musalahaname maddesi ile tezat teşkil edecektir. Onun için teklif ediyorum. Meclisi âli bu kanunu muvakkati reddetmekle mesele hallonulacaktır. Daha izahat isterseniz arz edeyim. Lâkin mesele tennevür etmiştir, zannediyorum.

NURİ B. (Kütahya) — Bendeniz usul hakkında söyleyeceğim. Beyhude yere vakit zayi ediyoruz. Lozan Sulh Muahedesinin kabulünden sonra işira katiyen kabul edilemez. Ne için müzakere ediyoruz? Derhal mazbatayı reddedelim.

HALİS TURGUT B. (Sivas) — Meselenin mahiyetini anlamak için müzakere etmek lâzımdır.

REİS — Bunu müzakere etmek Heyeti Celilenin hakkı ve kendi arzusuna, kararına bağlıdır. Binaenaleyh müzakerenin kifayetine karar verilmedikçe Riyaset müzakereyi ilânihaye devam ettirmeye mecburdur.

HALİS TURGUT B. (Sivas) — Efendim İzmir - Kasaba ve Bandırma - Soma hatlarının bir imtiyazı var ve bu hatların Hükümet tarafından iştirasına lüzum görülmüş... Neden lüzum görülmüş? Mülga İstanbul Hükümeti tarafından yapılmış olan bu maddenin şimdiki Hükümet reddini talebediyor. Neden talebediyor? Bu bapta bir malûmat elde edemedik. Eldeki mevcut mazbatalarda da bir şey yoktur. Bu ciheti tavih buyurun! Ondan sonra ne olacağı olsun.

REİS — Müsaade buyurun efendim! Gerek Encümen Reisi Paşa Hazretleri ve gerek encümen namına söz söyleyen Muhtar Beyefendi mazbatadaki izahatlarını, esbabı mucibelerni uzunuzadıya teşrih ettiler. Zannederim, mesele tennevür etmiştir. Bu gibi kesbi kanuniyet etmiyen kararnameler hakkında bir usul vardır. Bunun metni hakkında Nizamnamei Dahilimizde sarahat vardır. O usul dâhilinde Nafia Encümeni bir kararname tanzim etmiştir. Bir defa da o kararname okunacaktır :

Nafia Encümenince tanzim edilen Kararname

Aydın - İzmir - Kasaba ve temdidi, Mudanya - Bursa demiryolları ile İzmir liman ve rih-

timinin iştirası hakkındaki 16 Ağustos 1332 tarihli Kararname Türkiye Büyük Millet Meclisinin 19 Eylül 1339 tarihli İetimanda reddedilmiştir.

REİS — Efendim evvelemerde kifayeti müzakereyi reyî âlilerine vaz'ediyorum. Kütahya Mebusu Nuri Beyin takriri vardır.

Riyasete

Müzakere kâfidir.

Nafia Encümeni mazbatasının derhal reye vaz'î lâzımdır.

**Kütahya
Mehmed Nuri**

REİS — Efendim kifayeti müzakereyi kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Kararnameye dâir olan Nafia Encümeninin mazbatasını reyî âlilerine vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

MUSTAFA NECATİ B. (İzmir) — Reis Bey, ruznameye dair söyleyeceğim. Müsaade ediniz efendim. Bugünkü müzakere edilecek mevaddın 20 nei maddesinde mektebi tıbbiyeden neşet edenlere yüz elliser lira verilmesine dair bir lâyiha vardır. Ve bu lâyihai kanuniye diğerlerine müreccaktır. Bu efendiler mektepten çakalı iki ay olmuştur. Bu parayı Hükümet veremedi. Rica ederim, bu lâyihayı tereihan müzakere edelim. Çok mühimdir.

2. — *Kaymakamlar maaşatının tâyininde vekâletin serbest bırakılması için karar itası hakkında Dahiliye Vekâleti tezkeresi ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası (3/51)*

REİS — Efendim Necati Beyin teklifleri hakkında Riyasete bir takrir vermediklerinden üçüncü numaradaki kaymakamlar maaşatına dair Muvazenei Maliye Encümeninin mazbatasına geçiyoruz :

Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine

Bin üç yüz otuz dokuz senesi bütçesinin henüz tetkik ile tasdika iktiran etmemiş olmasına mebni seneyi haliyede de tatbik edilmekte olan bin üç yüz otuz sekiz senesi bütçesine merbut musaddak kadrolardaki kaza kaymakamları sınıf maaşatı teşkilâtı mülkiye itibariyle ihtiyaca tekabül edecek derecede olmadığından 8.4.1338 tarihinde vali maaşatı hakkında Heyeti Umumiyece ittihaz

buyurulmuş olan karar hükmüne tevfikân kaza, kaymakamları maaşatının da bin üç yüz otuz sekiz senesi bütçesinin yüz kırk sekizine faslının üçüncü maddesinin mutazammın olduğu meblâğı tecavüz etmemek şartıyla tâyini miktarında vekâleti âcizinin serbest bırakılması için muktazi kararın ittihazı esbabının istikmal buyurulmasını ehemmiyetle rica ederim efendim.

22 . 8 . 1339

Dahiliye Vekili
Ali Fethi

Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası

Heyeti Umumiyenin 29.8.1339 tarihli kararı ile encümenimize havale buyurulan Dahiliye Vekâletinin «Kaymakamlar maaşatının tâyininde Dahiliye Vekâletinin serbest bırakılmasına dair» olan tezkeresi encümenimizce tetkik ve müzakere edildi.

Muvazenei Maliye Encümeni alefûmum vekâletlerde müstahdem memurün maaşatının her hangi bir sebeple mâruzu tebeddül olması hususunu tasvîbetmemekte bulunduğundan memurünün terfi ve maaşatının sureti terakkisini tâyin edecek bir kanunun pek yakın bir zamanda tanzim edilip mevkii meriyete konması taraftarı olduğunu beyan eder.

Kaymakamların maaşatına vâkı olacak zaman buldukları mahallin derecesine göre olmaksızın ziyade bizzat kendi liyakat ve iktidarları ile müddeti hizmetlerine göre olması usulünün Hükümetçe bir an evvel tatbik edilmesi dahi muktazi görülmektedir. Temenniyatı mezkûrenin husulüne kadar Dahiliye Vekâletince fazla tahsisat istenmiyerek (Müddeti hizmetleri nazarı itibara alınmak üzere) kaydının ilâvesiyle kaymakamlar maaşatının tâyini miktarında vekâletinin serbest bırakılması encümenimizce muvafık görülmekle Heyeti Umumiyeye arz olunur.

3 Eylül 1339

Reis	Mazbata Muharriri	Kâtip
Ferid	Ali Cenani	Fuad
Âza	Âza	Âza
Denizli	Sivas	Mersin
Mazhar Müfid	Rahmi	Niyazi

Âza	Âza
Kângırı	İsparta
Mustafa Abdülhak	Bilûmum memurinin zammı maaş veya terfi keyfiyetinin bir esas kanuniye istinadettirilmesi ve binaenaleyh bu babta vaz ve tâyin edilecek evsaf ve şeraiti haiz bulunanların terfi ve terfihinde vekâletin serbest bulunması lâzım-geleceği mütalâasındaayım.
	Mükerrerem

Âza	Âza
Menteşe	Trabzon
Şükrü Kaya	Şefik

REİS — Efendim Muvazenei Maliye Encümeninin mazbatası hakkında söz isteyen varmı?

ESAD B. (Lâziztan) — Encümen namma izahat versinler efendim.

REİS — Efendim söz kaydediyorum. Şimdi izahat verecekler. Esad Beyefendi! Encümen-den mi, yoksa Vekil Beyefendiden mi izahat istiyorsunuz?

ESAD B. (Lâziztan) — Evvelâ encümen mazbatasını izah etsin.

REİS — Muvazenei Maliye Encümeninden izahat lalebediliyor efendim.

MAZHAR MÜFİT B. (Denizli) — Efendim! Geçen sene Meclisi Âliniz valiler hakkında...

VEHİBİ B. (Karasi) — Efendim! Buna Muvazenei Maliye Encümeni salâhiyettar mıdır? Bütçe noktasından değil, fakat esas itibarile salâhiyettar mıdır?

MAZHAR MÜFİT B. (Denizli) — Arz edeceğim. Geçen sene Meclisi Âliniz valiler hakkında bir karar ittihaz buyurdu. Yani valilerin maaşatı, bütçedeki yekûnu geçmemek şartı ile derecatı hakkında Dahiliye Vekâletini serbest bırakmıştı. Şimdi Dahiliye Vekâleti geçen sene verilmiş olan aynı müsadenin bu sene kaymakamlar hakkında da tatbikını talebediyor. Encümen mazbatasında, keyfiyet malûmuâlileri olduğu veçhile, esas itibariyle memurünün bir kanuna müstenidolmaksızın ikide birde tahviline taraftar olamıyor ve aynı zamanda da memurünün terakki ve tefeyyüzü ve terfihini için esasl

bir kanun yapılmasına şiddetle taraftardır ve zannedirim Heyeti Celileniz de buna taraftardır. Fakat maaşatın böyle mahalli olmasından ziyade kıdem ve ehliyete binaen şahsî olmasında daha büyük bir isabet vardır. Encümen, bu nakatı nazarı dikkate alarak taşra memurini fashında kaymakamlara aidolan maddedeki yekûnu geçmemek üzere derecelerinin tâyininde Dahiliye Vekâletini serbest bırakmıştır. Yani ikinci sınıftan otuz kaymakam ve üçüncüden kırk kaymakam vardır. Derecat yine budur. Lâkin bir kaymakamın kıdemi gelmiş, ehliyeti de var veyahut bir kaymakamın vücudu falan kazaya lâzım iken o kazanın üçüncü sınıf olması o yeri o memurun vücudundan mahrum bırakıyor. Şimdi eğer tahsisat yekûnunu geçmemek şartı ile kaymakamların bu suretle terfi ve tâyinlerinde vekâlete mezuniyet verecek olursak, zannedirim, bu mahzur defedilebilir.

Faraza bir kazada ahvali fevkalâde zuhuru ile oraya muktedir ve tecrübeli bir kaymakam gönderilecek; orası üçüncü sınıf olduğu için maaşın azlığı hasebiyle oraya bu kaymakam gönderilemiyor. Saniyen, bir kazada bulunan kaymakamın kıdemi gelmiştir, fakat terfi edebilmesi için diğer bir kazaya könderilmesi icab ediyor. Eğer ikinci sınıftan ise mutlaka birinci sınıftan bir münhal olmalıdır ki terfi etsin. İşte bu mahzuru ref etmek için Dahiliye Vekâleti kaymakamlar arasında... (Öyle Değil sesleri) Müsaade buyurunuz! Bu derecatı kendisi tâyin edecektir. Meselâ birinci dereceyi yirmi olmak üzere tâyin edecektir. Bunu, bütçede mevzu bulunan tahsisatı tecavüz etmemek üzere tezyit ve tenkis edecektir. Yani vekâlet derecatı lüzumuna göre tâyin edebilmek salâhiyetini istiyor. Bütçede tadil ve tenzili icabettirir bir şey yoktur, Bundan dolayı encümen, bu talebi muvafık görmüştür.

VEHBİ B. (Karasi) — Efendim Meclisi Âlide encümenler yekdiğerinin ihtisasına riayet etmelidir. Dahiliye Encümeni bunun esasına bakmalı ve bütçe itibariyle Muvazenei Maliye Encümeni bakmalı idi. Bu nokta, her halde nazarı itibara alınmalı idi.

MAZHAR MÜFİD B. (Denizli) — Arz ediyim efendim. Heyeti Âliyenizden Muvazenei Maliye Encümenine havale buyurulan bu mazbatanın Dahiliye Encümenine de tevdi icab ediyor-

sa Heyeti Celileniz karar verip göndersin. Ona bir diyeceğimiz yok.

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Bu usul şimdi değil, hattâ bundan sekiz on sene evvelinden beri tatbik ediliyordu. Her hangi bir kaymakamın bulunduğu yerde terfiine ihtiyaç hissediliyorsa onu vekâleti aidesi, daha evvelce hattâ nazareti aidesi terfi ettirirdi. Hükümet bunu kanunsuz veya kararnamesiz bir surette tatbik ediyordu. Sonra Muvazenei Maliye Encümeninin mazbatasında «Avans Kanunu çıktığı zaman bu ıslah edilecektir» deniyor. Mademki Avans Kanununda bu temin edilecektir. Avans Kanunu da derdesti müzakere olduğundan buna şimdiden neden lüzum görülüyor, ne hacet vardır?

MAZHAR MÜFİD B. (Denizli) — Efendim! Bu suret şimdi tatbik edilmiyor. Belki on sene evvel öyle idi. Fakat geçen sene bu kürsüde defaatle vukubulan teklifatımız, eslâfi izamınız tarafından nazarı dikkate alınarak bütçe tetkik edilse idi on sene evvel tatbik edilen bir usulün geçen sene tatbik edilmekte olmadığı görülürdü. Zira geçen seneki bütçede, meselâ yirmi beş birinci sınıf, kırk ikinci sınıf ve kırk beş te üçüncü sınıf olmak üzere adedler tâyin ve tahdidedilmiştir.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Fakat, mevki tâyin edilmedi aded tâyin edildi.

MAZHAR MÜFİD B. (Denizli) — Evet, birinci ve ikinci ve üçüncü sınıf kaymakamlıkların adedi tâyin edilmiştir. Bütçede müfredat kadrosunda bu, yine Meclisi Âlinizce tâyin edilmiştir. Şimdi bu yapılan ve tesbit edilen miktar kanunen tâyin edilmiştir. Çünkü bütçedir. Bunu Dahiliye Vekâleti kendi kendine yapamaz. İsteddiği müsade bunun serbestisidir.

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Şimdi bu, aded meselesi midir? birinci sınıftan bu kadar, ikinci sınıftan bu kadar kaymakam olacak, bu tasdik mi edilecektir, yoksa sınıf mı kalmıyacaktır? Bunun haddi âzamisi şudur, haddi asgarisi budur denilecek olursa bunda Dahiliye Vekili istediği şekilde oymyacaktır.

MAZHAR MÜFİD B. (Denizli) — Beyefendi! Bunun hakkında mazbatada izahatı kâfiye vardır.

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Daha iki ay evvel bir kaymakamın bulunduğu kazada maaşının birinci sınıfa terfi edildiği vardır. Bunu

biliyorum. Bu, daha iki ay evvel yapılmıştı.

MAZHAR MÜFİD B. (Denizli) — Efendim, eğer bu sualinizin cevabı mazbatada olmasa idi cevap verirdim. Lütfen mazbatayı okuyunuz, orada vardır. Vereceğim cevap, mazbatada bulunmayan aksama aittir.

İCRA VEKİLLERİ HEYETİ REİSİ VE DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (İstanbul) — Efendim! Muvazenei Maliye Encümeni namına Mazhar Müfid Bey izahat verdiler. Yalnız bir noktada Heyeti Aliyenizi lâyikiyle tenvir edemediler. O da kaymakamların sınıf üzerine taksim olduğuna dair bir fikir dermeyer ettiler. Bu, süütefahhümü mucibolabilir mesele bu değildir. Mesele bugün bilfarz otuz veya kırk, birinci sınıf kaymakamımız vardır. Yüz şu kadar ikinci sınıf kaymakamımız ve yüz şu kadar da üçüncü sınıf kaymakamımız vardır. Bu, birinci sınıf kaymakamlıklar daima işgal edilmiştir. Bazan ikinci sınıftan olup da bihakkin terfi kesbi istihkak edenler vardır. Bunlara yer açılmadığı için, müstehak oldukları hakkı terfi kendilerine bahşedemiyoruz ve maaşlarını kemafissabık iki bin beş yüzde ipka ediyoruz. Kezalik üçüncü sınıftan olup da ikineye geçmek istidadında olanları mecburen üçüncü sınıfta bırakıyoruz. Bunun da sebebi, Mazhar Müfid Bey biraderimizin izah ettiği veçhile geçen seneki gibi Muvazenei Maliye Encümeninin «Birinci sınıftan şu kadar olacak, ikinci sınıftan şu kadar olacak, üçüncü sınıftan şu kadar olacak» diye miktarı tahdidetmiş olmasıdır. Bizim istediğimiz şey, kaymakamlar için muayyen olan tahsisatı - ki bütçenin bir faslının bir maddesindedir - bunu tecavüz etmemek şartıyla kaymakamları ikinci sınıftan birinci sınıfa veya üçüncü sınıftan ikinci sınıfa nakletmek salâhiyetini vekâlete bahşediniz. Bu salâhiyeti geçen sene Heyeti Aliyeniz valiler hakkında Dahiliye Vekâletine bahşetmişti. Bunun üzerine biz valilerin ehliyetine, kıdemine ve buldukları mevkiin tarzı maişet ve pahalılığına nazaran maaşlarını yine bütçede muayyen olan tahsisatı tecavüz etmemek şartıyla tâyin etmiştik.

Bu talebi Meclisi Âlinizden yapmaya bizi sevk eden ikinci bir sebep daha vardır. O da Meclisi Âliniz Muvazenei Maliye Encümenine verdiği salâhiyet üzerine encümen kaymakamların derecesini tâyin ettiği zaman henüz vilâyatı müstahlasa işgal altında bulunmakta idi. Lehülhamd düş-

man oralardan tardolunduktan sonra muhtelif yerlere kaymakam gönderdik. Fakat evvelec (Birinci sınıftan şu kadar ikine sınıftan şu kadar üçüncü sınıftan şu kadar) diye tesbit edilen kaymakamların adedi eskisi gibi sabit kalmıştır. Bitabi vilâyatı müstahlasaya ekseriyetle gönderdiğimiz memurlar muktedir olanlardan ve birinci sınıfı ihraz etmiş bulunanlardan ibarettir. Bunlardan bir kısmının hattâ maaşlarını veremez olduk. Çünkü adedi muayyeni tecavüz etmeye başladı. O itibarla Heyeti Aliyenizden istirham ediyoruz ki, kaymakamlara aidolan fasıl ve madde katiyen değişmemek üzere ve buradaki tahsisatın yekûnunu bir para tecavüz etmemek üzere bu madde dâhilinde bâzı üçüncü sınıf kaymakamların ikinci sınıfa ve bâzı ikine sınıf kaymakamların da birinci sınıfa nakline müsaade buyurulmasını ve evvelec bu sınıflar üzerindeki tahdidat - ki, Muvazenei Maliye Encümeni tarafından yapılmıştı - bu tahdidatın ref'edilmesini Heyeti Aliyenizden istirham ediyoruz. Mesele bundan ibarettir. Başka mesele yoktur.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Efendim! 1338 senesinde bendeniz Muvazenei Maliye Encümeninde bulunuyordum. Muvazenei Maliye Encümeni, Dahiliye bütçesinin tetkikini bendenize havale etti. Bendeniz vilâyat tahsisatının muayyen olan miktarını tecavüz etmemek şartıyla kaymakamlar ve valiler kadrosu üzerinde biraz tetkikat yaptım. O vakit muayyen kaymakamlıkta değil, otuz zata otuzar lira vermek üzere birinci sınıf, elli dört zata yirmi beşer lira vermek şartıyla ikinci sınıf, iki yüz otuz zata da yirmişer lira vermek şartıyla üçüncü sınıf olmak üzere bir tertip yaptım ve bu kaymakamlar maaşatı yekûnundan da yüz on iki lira tasarruf edildi.

Valilere gelinece : Birinci sınıfa yüz, ikineye seksen, üçüncüye altmış lira tahsis edildi. Yine bütçedeki tahsisatı tecavüz etmedi. Dahiliye Encümenince tesbit edilen şu şekli Muvazenei Maliye Encümeni de kabul etti. Vekâlet makamında Dahiliye Encümeni de beraber olduğu halde içtima ettik, bunu orada tesbit ettik; Meclisi Âliye geldik. Meclisi Âli bu tesbit ettiğimiz şekli tamamen kabul etti. Yalnız, valiler maaşatında vekâleti serbest bıraktı. Kaymakamlar maaşatı da otuz şahsa otuz, ellidört şahsa yirmibeş, mütebakisine de yirmi lira verilmek suretiyle tesbit olundu. Zannederim, bilâhara memaliki meşgule istirdadoldunduktan sonra oraya muk-

tedir kaymakamlar göndermek iktiza etti. Meselâ ikinci sınıftan olan bir kaymakama, seni terfi ettirdim, falan yere gideceksin, denildi ve bu suretle yirmibeş kaymakamlık daha açılmış oldu. Dahiliye Vekâletinin elinde tahsisatı yoktu ki onlara maaş versin. Meclise müracaat edilip mezuniyet de alınmadığı için Muvazenei Maliye Encümenine vekâlet müracaat etti. Bu istihlâs edilen yerlere gönderilenlerin maaşatına karşılık istedi. Muvazenei Maliye Encümeni bunu reddetti. Bunun üzerine bu kaymakamlar sızlanmaya başladı. Bizi terfi ettirdiniz, gönderdiniz, hâlâ üçüncü sınıf maaş veriyorsunuz ve hâlâ da o surette alanlar vardır. Şimdi Dahiliye Vekâleti fazla tahsisat istemem, diyor. Yani şu tesbit edilen kadro dâhilindeki maaştan sarf edilmek üzere vilâyatı müstahlasaya terfian gönderilenler de karıştırılarak yine otuz kaymakama birinci sınıf maaş verilecek. Şimdi soruyorum! Bendeniz otuz şahsa birinci sınıf maaş verilmesini Meclis kabul ettiği halde birinci sınıf maaşla tâyin edilen bir şahsın hakkı ref'edilerek onun yerine başka bir şahsın mı kaim olacak? Bu doğru değil, mademki memaliki müstahlasaya bir kaymakam gönderilmiştir, sınıftan da terfi ettirilmiştir, onların terfileri için vekâletin ayrıca tahsisat alması doğrudur. Şu şekil bozulmamalıdır Otuz zat bugün otuz lira maaş alıyor. Ona (Sen şimdiye kadar otuz lira aldın, bundan sonra sen yirmibeş lira al da, senin yerine Bandırma'da bulunan bir kaymakama otuz lira vereceğiz.) demek ve böyle bir salâhiyet istemek nasıl olur? Anlamıyorum. Binaenaleyh tahsisatı tezyidetmek daha doğrudur. Bunlar hakkı mükteseptir. Bunları almak muvafıkı adalet değildir.

İCRA VEKİLLERİ HEYETİ REİSİ VE DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. — Biz istiyoruz ki müstahak olan kaymakamların sınıflarını terfi ettirelim. Teklifimiz bundan ibarettir. Süleyman Sırrı Beyefendi başka bir zanna kapılmıştır. Biz mevcudolan kaymakamları sınıflarını tezyidetmek için bunu yapıyoruz. Tenzil etmek gibi bir teklif yoktur ve şimdiye kadar üçbin kuruş maaş alan bir kaymakamın sınıfını tenzil ederek bunu ikibin beşyüz kuruşa indirmek gibi bir şey mevzuubahis değildir. Bunu nereden buldular? Anhyamıyoruz. Zannediyorsunuz ki kurtarılan yerlere gönde-

riken kaymakamları terfian gönderdik ve bunlar bilfarz otuz kişidir. Bunların haricinde terfiat yapıldı ve bunun için başkaları, meselâ Anadolu dâhilinde bulunan kaymakamlardan birinci sınıftan olanların maaşlarını tezyidettik. Böyle bir şey yoktur. Bilâkis böyle bir şey yapamadığımız için zaten Meclisi Âlinizden istirham ediyoruz ki, bu aded kaydı ref'edilsin. Çünkü vilâyatı müstahlasaya terfian bir kimseyi göndermedik. Birçok kaymakamlar, biliyorsunuz açıkta bulunuyordu. Bunların ekserisi birinci sınıf idi. Kurtarılan yerlere kaymakam göndermek lâzımgeldiği zaman o açıktaki bulunana ve sınıfları birinci sınıf olan veya hut ikinci sınıf olan birçok kaymakamları göndermeye mecbur olduk. Bunların sınıfları birinci sınıf iken oraya gittiği için ve tahsisat da muayyen olduğu için daha doğrusu birinci sınıf kaymakamların adedi muayyen olduğu için bunlara fazla maaş vermedik, üçüncü sınıf maaş verdik. Mesele budur. Yoksa hukukunun izalesi meselesi değildir. Bilâkis mevcudolan hukuku temin ve tatmini meselesi mevzuubahistir. Tahsisatı katiyen tecavüz etmiyeceğiz. Bu tahsisat dâhilinde mümkün olduğu kadar mevcudolan hukukun tatmini için biz kaymakamların maaşatına zammedeceğiz. İstedığımız başka bir şey değildir.

HÂCİM MUHİDDİN B. (Giresun) — Vekil Beyefendi! Kaymakamlar yine üç sınıf üzerine mi olacaktır? Yoksa iki bin veya üç bin, bilfarz iki bin yedi yüz gibi maaşlar mı mevzu olacaktır?

İCRA VEKİLLERİ REİSİ VE DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (İstanbul) — Evet maaşları yine eskisi gibidir. Üç bin, iki bin beş yüz, iki bin olmak üzere birinci, ikinci, üçüncü sınıf kaymakamlıklar olacaktır. Fakat valilerin adedlerinde meselâ birinci sınıftan şu kadar vali bulunacak, üçüncü sınıftan şu kadar vali bulunacaktır diye bir şey yoktur. Heyeti Âliyeniz o zaman buna lüzum görmemiştir. Lüzumuna göre bunların tâyini salâhiyetini, Dahiliye Vekâletine bahşetmiştir. İcabına göre birinci sınıftan veya ikinci sınıftan vali tâyin ve izam etmek salâhiyetini vekâlete bahşetmiştir. Bir şartla, bütçede mevcut tahsisatı tecavüz etmek şartı ile. İşte biz aynı salâhiyeti kaymakamlar hakkında da istiyoruz. Başka bir şey istemiyoruz.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Vekil Beyefendi! Meclisi Âli 1338 senesinde birinci sınıf kaymakamların adedini tâyin etmiştir. Şimdi zatî âlileri bu tahdidi ref ettirmek istiyorsunuz. Bu kayıt ref edildiği zaman birinci sınıfın adedi otuzdan aşağı olmayacak, yukarı olacaktır.

İCRA VEKİLLERİ HEYETİ REİSİ VE DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (İstanbul) — Tabii, yukarı olacak.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Yukarı oluncu nasıl olur da tahsisatı tecavüz etmez?

İCRA VEKİLLERİ HEYETİ REİSİ VE DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (İstanbul) — Bir mahalde bir kaymakam azlolunuyor ve yahut terfi ediyor, bir tarafa gidiyor. Onların geri kalan maaşlarını vekâlet, idareten fazla olarak diğerlerine verir. Mesele budur.

REİS — Efendim, müsadde buyurunuz! Kifayeti müzakere takriri vardır.

Riyaseti Celileye

Müzakerenin kifayetiyle Muvazenei Maliye Encümeni mazbatasının rey'e vaz'ının teklif ederim.

18 Eylül 1339
Lâziztan Mebusu
Esad

REİS — Lâziztan Mebusu Esad Beyin kifayeti müzakere hakkındaki takririni reyî âlilerine vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Müzakere kâfi görülmüştür. Şu halde Muvazenei Maliye Encümeni mazbatasını kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

HACİM MUHİDDİN B. (Giresun) — Reis Beyefendi! Benim teklifim ne oldu? Bu lâyiha Dahiliye Encümeninden de geçsin diye bir teklifim vardı, ne oldu?

REİS — Efendim siz teklifinizi deminki sual arasında izah etmediniz.

HACİM MUHİDDİN B. (Giresun) — Sual başka teklif başkadır.

3. — *Malatya Mebusu Hilmi Beyin darüley-tamlardaki etfulin vakit ve hali müsaidolan aileler nezdine yerleştirilmesi hakkında takriri (1-1/218 mükerrer)*

REİS — Efendim ruznamenizin dördüncü numarasında Malatya Mebusu Hilmi Beyin tak-

riri vardır. Hilmi Bey takirlerini geri aldı-lar.

4. — *Tarik bedeli nakdîsi Kanununun birinci ve beşinci maddelerinin tadili hakkında kanun lâ-yihası (1/44), 14 Cemaziyelâhar 1339 ve 21 Şubat 1337 tarihli Tarik bedeli nakdîsi Kanununun be-şinci maddesinin tadiline dair kanun lâ-yihası (1/42), Tarik bedelâtı nakdîyesinin turuk ve me-abir inşaat ve imalâtına sarfı hakkında kanun lâ-yihası (1/43) ve Nafıa Encümeni mazbatasını.*

REİS — Ruzname hakkında Kastamonu Mebusu Halid Bey ve rüfekası tarafından takrir ve-rilmiştir, okunacaktır.

Riyaseti Celileye

19.9.1339 Ruznamesinde 17 nei maddede mezkûr Tarik bedeli nakdîsi Kanununun bir an evvel intaei yola eşeddi ihtiyacı olan memleketin menafii iktizasındandır. İktisadiyatımızın inkişafıyla alâkadar bir kanundur. Binaenaleyh bu kanunun diğer mevadda tereihan müzakeresini teklif ederiz.

Kastamonu
Halid

Kayseri
Naci

Kastamonu
Okunamadı

REİS — Efendim, ruznamenin 17 nei madde-sinde gösterilen tarik bedeli nakdîsi hakkındaki lâ-yihai kanuniyenin diğerlerine tereihan ruzname-nin ilk numarasına alınması teklif ediliyor. Reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul buyuranlar el kaldırsın. Takrir kabul edilmiştir efendim.

RASİH Ef. (Antalya) — Mahkûmların teci-linden başka bir şey yok yahu..

REİS — Efendim, Tarik bedeli nakdîsi Kanu-nunun tadili hakkında lâ-yihai kanuniyenin mü-zakeresine başlıyoruz :

21 Şubat 1337 tarihli Tarik bedeli nakdîsi Kanu-nuna müzeyyel kanun lâ-yihası

MADDE 1. — Her vilâyet ve elviyei müstaki-lenin Tarik bedelâtı, o vilâyet veya liya tark ve meabirinin inşaat ve imalâtiyle tamirâtı mütema-diye ve müstaelesine ve hüsnü muhafazalarına sarf edilir.

MADDE 2. — Tarik bedelâtını birinci mad-dede zikrolunan mavuzialehinin hilâfına sarf eden-ler veya sarf edilmesine müsaade edenler şahsan mesulü bilmaldırlar.

MADDE 3. — Tarik bedelâtının nizamâtı mevzuâ dairesinde tahsil ve sarfına Ziraat Bankaları memurdur. Ziraat Bankası olmıyan mahallerin tarik bedelâtı nakdiyesi en yakın mahaller Ziraat Bankalarına tahsil olunur.

MADDE 4. — Ziraat Bankaları tarik bedelâtı nakdiyesinden aidatı tahsiliye olarak yüzde beş ve muamelât için de yüzde dörde kadar sarfiyat-ta bulunabilirler.

MADDE 5. — İşbu kanunun icrayı ahkâmına Nafia Vekili memurdur.

İcra Vekilleri Heyeti
Reisi ve Erkânı Harbiyei

Umumiye Vekili
Fevzi

Ser'iye Vekili
Fehmi

Müdafaayi Milliye Vekili
Kâzım

Adliye Vekili
Refik Şevket

Dahiliye Vekili namına
Üçüncü maddenin tadilen

kabulü taraftarıym

Hariciye Vekâleti V.

Mehmed Vehbi

Mahmud Celâl

Maliye Vekili

Nafia Vekili

Hasan Hüsnü

Feyzi

Sıhhiye ve Muaveneti

İktisat Vekili

İçtimaiye Vekili

Sırrı

Dr. Rıza Nur

Maarif Vekili

Üçüncü madde İlah.

Mehmed Vehbi

Esbabı mucibe lâyihası sureti

Memleketin iktisadî seviyesini yükseltmek ve umranını temin etmek için umumi ve hususi yollara ne kadar ihtiyacolduğu Meclisi Âlilerince malûm ve müsellemler bir keyfiyettir. Yoldan mahrum bir memlekete ne servet, ne de refah ve sadet girer. Mevcut yollar ihtiyacata gayrikâfi olduğu cihetle memleketin iktisadî ve askerî ihtiyacatını temine maalesef kâfi değildir. En fakir köylerden itibaren heyeti içtimaiyemize mensup her sınıf halkın bu mahrumiyeti yüzünden duçar olduğu müşkülâtı ve gördüğü zararları Heyeti Âliyenizin de bitirerübe takdir buyurduğu şüphesizdir. Binaenaleyh memleketin hayatı umumiyesine mütaallik bu ihtiyacı âcili tatmin eylemek için mevcut yolları tamir ve kabili istifade bir hale ifrağ etmekle beraber şehir ve kasabaların gerek yekdiğeri ile, gerekse liman ve iskele ve hu-

tutu hadidiye gibi iktisaden mühim merkezlerle rabıtasını temin için daha birtakım ana hatların ve tâli yolların inşa ve küşadı elzem ve zaruridir. Bu ümniyenin temini için ancak tarik bedelâtının doğrudan doğruya mavuzialehine sarfı iktiza eder. Mevcut yolların lâıykı vechile tamir ve muhtacolduğumuz yolların yeniden inşa edilememesi esbabı tetkik olundu. Bu hususa dair tutulan istatistik cetvellerinin irae ettiği müspet erkamdan ve vekâleti âciziye mensup memurîni fenniyein bugüne kadar muhtelif tarihlerde vermiş oldukları raporlar münderecatından anlaşıldığına nazaran ahâlden ve bilhassa yola en çok muhtacolan köylerden tarik bedelâtı namı ile alınan milyonlara paranın mavuzialehine sarf edileceği yerde vilâyet ve elviye müstakile mecalisi umumiyelerince yolların ehemmiyet mahsusası nazarı dikkate alınmıyarak diğer cihetlere sarf edildiği ve nafia umuruna tahsis olunan mebaligle yeni yollar yapmak değil hattâ mevcut şosaların bihakkın tamiri bile mümkün olamadığı muhakkaktır. Binaenaleyh tarik bedelâtının bu şekilde diğer cihetlere sarf edilmesi memleketin turku hususiyeden mahrumiyetini ve binnetice ahâlinin fakru zaruretini tevlihetmiştir. Nafia İdaresinden memleket için beklenen faidenin şimdiye kadar husul bulamaması esbabından birincisi bundan neşet ediyor. İhtiyacata asgarî bir nisbette kifayet edecek tahsisat alınmadığından nâfi hiçbir eser vücuda getirilemeyeceği tabiidir. Halbuki efradı milletten tarik bedelâtı namı ile alınan mebalig istatistiklerin de irae ettiği vechile heyeti fenniyein tanzim edeceği projeler dâhilinde sarf olunduğu takdirde bu maksadı temine kâfidir. Tarik bedelâtı başka cihete sarf edilmiyerek mavuzialehine tahsis olunduğu takdirde memleketin muhtacolduğu yollarla diğer âsarı Nafianın az müddet zarfında tesis ve inşası mümkün olabileceğine heyeti fenniyein kanaati katıyesi vardır. Yukarıda da arz olunduğu vechile hususi yollar şebekesinden mahrum olan bir memlekette âsarı umran vücuda getirmek muhal olduğu gibi böyle bir memlekette yaşayan halk da daimî bir fakru sefalete mahkûmdur. Yolsuz bir memleketin ne hudutlarında emniyet ne de sekenesinde huzur ve servet bulunabilir.

Bervecchiati cetvelde tesbit olunan hesabat nazarı dikkat ve itinadan geçirildikte :

Tarik bedeli nakdîsi tahkukatı miktarı kuruş	Mecalisi Umumiyece Umuru Nafiaya tahsis olunan mebalîğ kuruş	Yolun gayrı işe sarf olunan mebalîğ kuruş	Esamîî manatık
6 400 000	1 583 200	4 816 800	Kastamonu vilâyeti
1 800 000	1 512 514	287 486	Mamuretülaziz vilâketi
10 080 000	3 103 560	6 976 440	Erzurum vilâyeti
17 220 000	9 854 400	7 365 600	Konya vilâyeti
8 360 000	4 665 600	3 694 400	Ankara vilâyeti
15 522 200	12 107 830	3 414 370	Diyarbakir vilâyeti
9 600 000	1 983 500	7 016 500	Eskişehir Mutasarrıflığı
5 000 000	5 000 000		Karahisarı Sahib Mutasarrıflığı
1 500 000	423 000	1 077 000	Canik Mutasarrıflığı
5 200 000	5 148 000	52 000	Kângırı Mutasarrıflığı
1 436 500	399 800	1 036 700	Karahisarı Şarki Mutasarrıflığı
4 000 000	2 043 700	1 956 300	İsparta Mutasarrıflığı
3 444 000	863 400	2 580 600	Sinop Mutasarrıflığı
6 200 000	1 197 287	5 002 713	Tokad Mutasarrıflığı
3 215 500	1 411 200	1 804 300	Mardin Mutasarrıflığı
6 000 000	1 453 400	4 546 600	Kütahya Mutasarrıflığı
800 000	800 000		Maraş Mutasarrıflığı
1 378 700	1 124 000	254 700	Gümüşane Mutasarrıflığı
2 140 000	1 978 365	161 635	Burdur Mutasarrıflığı
2 595 190	1 775 400	819 790	Denizli Mutasarrıflığı
2 850 000	1 996 000	854 000	Giresun Mutasarrıflığı
5 600 000	5 208 600	391 400	Zonguldak Mutasarrıflığı
1 920 000	208 400	1 711 600	Ordu Mutasarrıflığı
800 000	360 000	440 000	Süird Mutasarrıflığı
3 506 250	1 670 768	1 835 482	Malatya Mutasarrıflığı
4 000 000	707 600	3 292 400	Urfa Mutasarrıflığı
1 675 000	1 409 200	265 800	Aksaray Mutasarrıflığı
3 164 704	2 286 330	878 374	Yozgad Mutasarrıflığı
2 496 200	1 061 600	1 434 600	İzmit Mutasarrıflığı
2 200 000	638 800	1 561 200	Kayseri Mutasarrıflığı
7 500 000	5 541 300	1 958 700	Teke Mutasarrıflığı
4 000 000	2 165 800	1 834 200	Bolu Mutasarrıflığı
151 004 244	81 682 554	69 321 690	Yekûn

Geçen 1337 senesinde mahalleri Mecalisi Umumiyesince cetvelde muharrer ve murakkam 32 muntakada tahakkuk ettirilen ceman 151 004 244 kuruş tarik bedelâtı nakdiyesinden 81 682 554 kuruşun turku husiyeye tefrikiyle iktifa olunarak mütebaki 69 321 690 kuruş yollara hiç münasebeti olmıyan umuru saireye bittahsis sarf olunduğu anlaşılıyor. Hesabatı mesrudenin bir de müfredatı gözden geçirildikte 1337 senesinde Kastamonu vilâyetinin 6 500 000 kuruşa karib tarik bedelâtı mütehakkikasından yollara 1 500 000 kuruş kadar tefrik ve 5 000 000 kuruşa yakın

miktarı devairi saire umuruna ibzal ve keza 10 000 000 derecesinde tahakkukatı olan Erzurum Vilâyetinde 3 000 000 kuruştan az farklı kısmı yollara ayrılıp 7 000 000 kuruşa yakın miktarı kesiri de Nafiaya taallûku olmıyan hususata ibzal olunduğu velhasıl müfredatı vâkıanın herbirinde ayan beyan pek çok yolsuzluklar bulunduğu sabit olur. Elhaletü hazihi 1338 senesi için ikmalî muamele eden Mecalisi Umumiyenin mukarreratı hakkında vâridolan malûmattan istinbat olunan hesabata göre tanzim olunan âtidedeki cetvele de atfı lihazai dikkat buyuruldukdta :

Esamii manatik	Tarik bedeli nakdîsi tahakkukatı miktarı kuruş	Mecalisi Umumiyece	
		Umuru nafiaya tahsis olunan mebalîğ kuruş	Yolun gayrı bir işe sarf olunan mebalîğ kuruş
Kastamonu Vilâyeti	10 000 000	4 918 190	5 081 810
Sivas Vilâyeti	2 700 372	1 507 800	1 192 572
Sinop Mutasarrıflığı	2 100 000	90 000	2 010 000
Burdur Mutasarrıflığı	9 600 000	4 843 200	4 756 800
Aksaray Mutasarrıflığı	2 638 000	1 120 400	1 517 600
Yekûn	27 038 372	12 479 590	14 558 782

Tesbit olunabilen beş muntakanın tarik bedelâtı nakdiyesi yekûnu tahakkukatı 27 038 372 kuruşa bâlîğ olup bundan 12 479 590 kuruş yollara ve mütebaki 14 558 782 kuruş da keza yola taallûk etmiyen hususata saireye verilmiş ve eayı taaccübdür ki, tamamı yola hasredilmek lâzım gelen tarik bedelâtı nakdiyesinin nisfından ziyadesi yolun gayrı yollara tahsisen israf edilmiştir.

Bu ikinci cetvelin de müfredatı nazarı tetkikten geçirildikte Sinop livası için tahakkuk eden 2 100 000 kuruş tarik bedelâtı nakdiyesinden turuk ve meabire ancak ve ancak 90 000 kuruş kadar eüzi bir para tefrik olunabilip 2 010 000 kuruş yoldan uzaklaştırılmıştır. Diğerlerindeki fark ve tefavüt de meydandadır.

Şu halde :

Yolların lâyıkiyle tamiratına devam olunamayıp harabiye yüzütması ve yeniden yollar küşadına imkân hâsıl olamaması tamirat ve inşaatın müstenidünileyhi olan tariki bedelâtı nakdiyesinin yollara tamamen hasır ve tahsis olunamamasından ve bu da bedelâtı mezkûre ile umuru

nafianın gayri umurlara yürütülmesine mecalisi umumiyece sarfı mesai olunmasından ileri geldiği tafsilâtı mâruza ve berahini mesrudeyle katiyen tâyyün ve tahakkuk etmiştir. Binaenaleyh vatanın refah ve emniyetle herkesten ziyade alâ-kadar olan Heyeti Celilerinden âtidede teklif olunan mevaddı kanuniyenin tasdiki suretiyle memleketin en mübrem bir ihtiyacının teminine imkân verilmesini istirham eylerim.

Tarik bedeli nakdîsi Kanununa Müzeyyel Kanun lâyihası hakkında Nafia Encümeninin esbabı mucibe mazbatası

Vaktiyle tarik bedelâtı nakdiyesinin mavuzualehine sarfını temin eylemek üzere Nafia Vekâletince tertip ve sâbık Meclisi Millî Nafia ve Muvazenei Maliye Encümenlerince tetkik olunan levayihî kanuniye mütalâa ve icabı ledetteemmül berveçhiâti mütalâatımız ile muaddel kanun lâyihası arz ve tertip kılınmıştır. Şöyle ki :

İşbu levayihî kanuniye ve esbabı mucibe lâ-yihalarını esasî iki meseleyi ihtiva etmektedir.

Birincisi; Ahalîden yol inşa ve tamiri için toplanılan mebalîğin yarısından fazlası yolların mâvuzialehinden gayri yerlere sarf edilmekte ol-ması hasebiyle bunu men'î esbabının temini, ikin-cisi de her sene yapılacak turku hususiyenin yal-nız vilâyet meclisi unumilerin'in kararıyle tâ-yini takdirinde memleketde yollar insicam ile yapılamıyacağından bunun salim bir usule rap-tı hususlarından ibarettir. Bu cihetler encüme-nimizde tetkik edilerek esasen ülkemizin muh-taç olduğu yolların miktarına göre bunlara tah-sis olunan para kâfi derecede değilken bir kıs-mı küllisinin âhar yere sarfı halinde ülkemiz ebediyen yolsuz kalmaya mahkûm edileceği gibi bundan mütevellit iktisadi ve idarî mahazir de varestei izah olduğundan ve bu hususun mükel-lefin nazarında Hükümeti suitemsile mahal ve-receği cihetle yol için tahsil edilen paranın yi-ne yollara sarfını temin etmekteki lüzum bir em-ri zaruridir.

İkincisine gelince : Malûm bulunduğu üzere iki şehir ve kasaba arasında bulunan bir yol vücudu memlekette münferiden bir cüz'ü teşkil etmeyip berakis diğer yollarla tamamen ve mü-tekabilen alâkadar olduğundan bunların her bi-rerlerinin münasebatı ancak Merkezi Hükümet-teki teşkilâtı mahsusaca malûm olacağından vilâyat mecalisi umumiyesince takibolunacak yol programlarının tetkik ve murakabeden geçiril-mesi memleketin menafii noktai nazarından el-zem olduğu ve cihati fenniyesi de birçoklarının zannettiği gibi pek basit ve kolay bir keyfiyet olmayıp İngiltere gibi birçok hususat da vâsi ademimerkeziyet usulü takip ve tatbik eden bir memleketde yol inşa ve tamiri hususunda gördükleri acı tecrübeler neticesi olmak üzere bunun mühim bir merkez teşkilâtıyla idaresi ci-hetinin iltizam olunmasıyla de mücyettir.

Şu esaslara binaen İdarei Vilâyat Kanunu nazarı dikkate alınmak üzere evvelce tertib-olunan lâyihai kanuniyenin heyeti umumiyesi encümenimizce de musip görülmüş olup şu ka-dar ki, birinci maddede yollarda yapılacak ameliyatın mahiyeti nazarı itibara alınarak madde ona göre tadil kılınmıştır. İkinci mad-dede vilâyat meclisi unumileri ve encümeni dai-mî âzalarının maaş ve yevmiyeleri için yol pa-rasından ayrılacak hisseye ait fıkranın tavzihi

lâzımgelerek icabeden tadilât iera kılınmış ve mütebaki maddeler aynen kabul edilmiş ol-makla Heclitasdik Heyeti Umumiyyeye arz olu-nur, efendim.

Nafia Encümeni Reisi Mazbata Muharriri
Cavit Süleyman Sırrı

Kâtip
Halid

21 Şubat 1337 tarihli Tarik bedeli nakdîsi Kanu-nuna müzeyyel kanun lâyihası

Madde 1. — Vilâyet ve livaların tarik bede-lâtı kendi hususi turk ve meabirinin inşaatıyla hüsnü muhafaza ve tamirlerine sarf olunur.

Madde 2. — Tarik bedelâtını birinci madde-de zikrolunan mâvuzialehin hilâfına sarf eden-ler veya sarf edilmesine müsaade eyleyenler şahsan ve malen mesuldürler. Aneak, idarei hu-susiye bütçelerinin meclisi umumî ve encümeni daimî âzaları yevmiyesi ve memurün maaşı ve müteferrika ve kırtasiye ve saire gibi merkez masarifi zaruriyelerine bütçedeki nafia varida-tından bir hisse ayrılır. İşbu hisse Muhasebi Hususiyenin varidatı umumiyesine göre tarik bedeli nakdîsi miktarına isabet edecek nisbeti teevvüz edemez.

Madde 3. — Vilâyet ve liva idarei hususiye bütçelerinin nafiaya ait varidat ve masarifi muhammenesi fusul ve mevaddı evvelâ Nafia Vekâletince tetkikle şikâyetler ve itirazlar hal ve badehu Dahiliye Vekâletince tasdik olunur. Her bütçenin Nafia Vekâletine vürudundan itibaren âzami iki haftada tetkiki şarttır.

Madde 4. — Vilâyet ve livaların yolları ara-sında memleketin menafii umumiyesi noktai na-zarından münasebet ve rabita bulunmak ve yol güzergâhlarını ve inşaatını usul ve şeraiti fenni-yyeye tevfiik eylemek için her vilâyet ve livanın turk ve meabir inşaatı İdarei Vilâyet Kararna-mesinin 78 nci maddesine müzeyyel 3 Nisan 1330 tarihli fıkârat mucibince mahallerince ihzar edi-lecek beşer senelik programlar dairesinde cereyan edecektir. Mahallerinin âzami bir sene zarfında vücuda getirecekleri beşer senelik programlar Nafia Vekâletine gönderilip oraca bittetik itiraz ve şikâyetler nazara alınarak tadil ve tasdik kıl-ındıktan sonra kesbi katiyet eder ve tatbik olu-nur.

MADDE 5. — Tarik bedelâtı mecalisi umumiyenin takdirine göre 21 Şubat 1337 tarihli Kanunun beşinci maddesi mucibince karye ve mahalle heyeti ihtiyariyeleri marifetiyle veyahut nizamâtı mevzua dairesinde maliye tahsildarları vasıtasıyla tahsil edilir. Maliye tahsildarları marifetiyle tahsil ettirildiği halde bu tahsildarlar Ziraat Bankası namına doldurulmuş hususi makbuzlar mukabilinde mükellefinden tahsilât iera ederler. Tahsildarlar bu tahsilâtın takiple mükellef ve ihmâl veya ziyandan mesuldürler. Tahsil edilen mebalîğ Ziraat Bankalarına ve Ziraat Bankası olmayan mahallerde malsandıklarına tevdi ve mavuzialehine sarf edilmek üzere hıfz olunur.

MADDE 6. — Tarik bedelâtı nakdiyesinden verilecek aidatı tahsiliye heyeti ihtiyariye için 21 Şubat 1337 tarihli Kanun mucibince âzami yüzde beş, maliye tahsildarları için keza âzami yüz kuruşta iki buçuk kuruştur.

MADDE 7. — İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren meriyüliceradır.

MADDE 8. — İşbu kanunun icrayı ahkâmına Dahiliye, Nafia, Maliye ve İktisat Vekilleri memurdur.

Nafia Encümeni Reisi	Mazbata Muharriri	
Cavîr		
Kâtip	Âza	Âza
	Kastamonu	Bolu
	Halid	Mehmed
Âza		Âza
İstanbul		Mehmed Şevket
Süleyman Sırrı		
Âza		Âza
İbrahim		Süreyya

14 Cemaziyelahir sene 1339 ve 21 Şubat sene 1337 tarihli Tarik bedeli nakdîsi Kanununun beşinci maddesini tadilen tanzim eden kanun lâyihası sureti

MADDE 1. — 14 Cemaziyelahir sene 1339 ve 21 Şubat sene 1337 tarihli tarik bedeli nakdîsi Kanununun beşinci maddesi berveçhizir tadil edilmiştir :

Tarik bedeli nakdîsi tahsilâtı idarei hususiyece tâyin olunacak tahsildarlar marifetiyle iera ve tahsilâtı vâkıa Ziraat Bankalarına ve Ziraat Bankası olmayan mahallerde malsandıklarına teslim olunur.

MADDE 2. — İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren meriyüliceradır.

MADDE 3. — İşbu kanunun icrayı ahkâmına Umuru Dahiliye, Maliye ve İktisat Vekilleri memurdur.

16 Ramazan 1339 ve 24 Mayıs sene 1337 İera Vekilleri Heyeti Reisi

ve Müdafaai Milliye Vekili	Şer'îye Vekili
Fevzi	Fehmi
Dahiliye Vekili	Adliye Vekili
Mehmed Ata	Refik Şevket
Hariciye Vekâleti Vekili	Maliye Vekili
Fevzi	Hasan Hüsnü
Maarif Vekili	Nafia Vekili
Hamdullah Subhi	Ömer Lâtfi
İktisat Vekili	Şihhiye Vekili
Mahmud Celâl	Doktor Refik
Erkâm Harbiyei Umumiye Vekâleti Vekili	
Fevzi	

21 Şubat 1337 tarihli Tarik bedeli nakdîsi Kanununun birinci ve beşinci maddelerinin tadilâtına dair kanun lâyihası

MADDE 1. — Tarik bedeli nakdîsi Kanununun birinci maddeninin karye ve mahalle imam ve muhtarlarının tarik bedeli nakdisinden istisnaları hakkındaki fıkrası mülgadır.

MADDE 2. — (Beşinci maddenin muadde-i) Tarik bedeli nakdîsi idarei hususiye tahsildarları marifetiyle tahsil olunur. Bunun için istihdam olunacak tahsildarların aidatı miktarı tahsilâtın yüzde dördünden ziyade olamaz. Tahsilâtı yüzde seksen beşten dîn olan tahsildar tebdil olunur. Tahsilâtı yüzde seksenbeşten fazlaya tabi olan tahsildara iş bu fazlai miktara göre başkaca yüzde bir ikramiye verilir.

MADDE 3. — 1338 senesi gayesine kadar mevcut bakayadan vuku bulacak tahsilât için başkaca yüzde üç aidat ita olunur.

MADDE 4. — İş bu kanun 1339 senesi iptidasından itibaren meriyüliceradır.

MADDE 5. — İş bu kanunun icrayı ahkâmına Dahiliye ve Nafia Vekilleri memurdur. Türkiye Büyük Millet Meclisi

İera Vekilleri Heyeti	Şer'îye Vekili
Reisi	Vehbi
Hüseyn Rauf	

Müdafaai Milliye
Vekâleti Vekili
İçtimada bulunamamışlardır.

Adliye Vekili
Rifâ
Hariciye Vekili
Hüseyn Rauf
Maarif Vekili
İsmail Safa
İktisat Vekâleti Vekili
Feyzi
Feyzi
Sıhhiye ve Muaveneti İçtimaiye
Vekâleti Vekili
Dr. Tevfik Rüşdü
Erkânı Harbiye Umumiye Vekili
İçtimada bulunamamışlardır.

REİS — Kanunun heyeti umumiyesi hakkında söz isteyen var mı?

VEHBİ B. (Karesi) — Efendim kanunun heyeti umumiyesinin ruhu, tahsisi tekâlifdir, bu idarei umumiyei Devlette belki kabili tatbik değildir. İdarei mahalliyelerde kırk elli senedir yol parası verip de hâlâ bir karış yol yüzü görmeyen kazaların canı yandığı için mütemadiyen şikâyetler neticesi Hükümet idarei mahalliyeinin yol parası kısmında tahsisi tekâlifi kabul etti ve bu tekâlifi yaptı. Fakat bu kadar seneden beri yine maarif hissesi veren ve keza maarifleri için vaktiye beşer, onar lira toplanarak maarif komisyonlarının meydana getirdiği varidatı idarei mahalliyelerin varidatı umumiyesi meyanına mezcettiren köylü ve kasabalı bu tahsisi tekâlif Kanunundan istifade etmediler. Bendenizce tahsisi tekâlif, idarei umumiyede kabul edilirse - ki bu lâyhâ kanuniyenin heyeti umumiyesi kabul edilince - tahsisi tekâlifi kabul edilmiştir, çok iyi bir şeydir. Vaktiyle her kesin kendi mektepleri için, hastaneleri için ayırdığı vâridat da umumî işlere tahsis ediliyordu. İdarei mahalliyeinin bütçeleri umumî bütçe tarzında çıkmaz, her hizmetin bütçesi ayrıca tanzim edilir, tetkik edilir, o suretle çıkar. Binaenaleyh öncekimizde bu noktanın halledilmesi lâzımdır. Bilmem maksadımı arz edebildim mi?

HALİD B. (Kastamonu) — Efendim yollarımız turku umumiye ve turku hususiye namıyla ikiye ayrılmıştır. Malûmuâliniz, turku hususiyeleri mahallî meclisi umumilerin tahsis ettikleri bütçeden ayırdıkları parayla yapıyorlar. Bu kanunu Nafia Vekâleti teklif etmiş ve encümen de muvafık görmüştür. Esasen geçen sene tanzim edil-

miş, fakat bu seneye kalmıştır. Encümen tekrar tetkik ederek tasvibetti. Umumi bütçeden nafiaya tahsis edilen paralarla yolların uzun zaman yapılamıyacağı anlaşılıyor. Gerçi hususi bütçeden verilen ve şu suretle tahsil edilecek olan para ile o bizim arzumuz dâhilinde, yani sert bir surette, yollar yapılamıyacak, yine başka esbab taharri edilecektir. Geçen gün bendeniz yine bilvesile bu kürsüden Heyeti Celileye arz etmişim. İstihkâm bölüklerinden ve ordunun yardımından ve saireden istifade çaresine bakalım. Bendeniz Nafia Vekâletiyle ve daha birçok mütehasıs arkadaşlarla temas ettim ve bu bapta biraz malûmat edindim. Belki halen ordu bazı esbaptan dolayı bize yardım edemeyecektir. Fakat amelei mükellefe usulü kalıyor. Esasen Teşkilâtı Esasiye Kanununda, vilâyet şûraları, nahiye şûraları var. O dikkatle mütalâa buyrulduğu vakit bu salâhiyet şûralara verilir. Yalnız bu ciheti nazarı dikkate alarak bu kanunda yalnız tarik bedeli nakdîsinin esaslı surette tahsil edilip mavuzialöhine sarfı esasını müdafa ve kabul ettik. Nafia Vekâletinin kabul ettiği esas da budur. Bu gün Nafia Müsteşarı Beyden kendi dairei intihabiyeme aid olan rakamları aldım. Onu Heyeti Celileye arz ediyorum, efendim. 1337 senesinde Kastamonu vilâyetinin - ki sekiz kazadan ibarettir - hususi bütçesinde meclisi umuminin yaptığı bütçede tarik bedeli nakdîsi tahsisatı 6 542 602 kuruştur. Bunlardan tahsil edilen miktar 1 598 758 kuruştur ve bu tahsilâtta nafiaya tahsis edilen 478 800 kuruştur ve bu kâğıt üzerinde tahsis edilen paradan hakikatte yol yapmak için sarf edilen miktar 321 bin buçuk kuruştur. Binaenaleyh, 1337 senesinde 6 milyon kuruştan sarf edilen para ise 321 000 kuruştur. Şu nisbete bakınız 1338 senesinde 7 199 528 kuruş yol parası tahakkukatıdır. Nafiaya tahsis edilen 1 078 110 kuruştur. Sarf edilen para ise 717 838 kuruştur. Şu halde efendiler, demek oluyor ki; tarik bedelinin onda biri bile yola sarf edilmemiştir ve sarf edilen bu paranın içinde hususi bütçeden maaş alan nafia memurlarıyla kondoktörler ve mühendislerin maaşları da dâhildir. Binaenaleyh, hakikatte, inşaata, müsmir olarak sarf edilen para ne kadar azdır. Ve bu ne oluyor? Yalnız dairei intihabiyemde cereyan eden bir muameleyi misal olarak arz edersem nereye sarf edildiğini anlarsınız. İhtimal ki, harbin de

büyük bir tesiri oldu. Malûmuâliniz bu paralar maliye tahsildarları vasıtasıyla tahsil ediliyor ve kasaya konuluyordu. Bu paralar Muhasebei Hususiyeye devredileceği yerde neresi sıkışıyorsa oraya veriliyordu. Binaenaleyh, kâğıt üstünde yol parası görünüyor fakat hakikatte sarfiyatı budur. Bundan dolayı yol yapılamıyor. 1337 - 1338 senesinde Kastamonu Vilâyeti İdarei Hususiyesinin defterdarlıktan alacağı paranın miktarı 34 bin liradır. Şimdi, bu misalden anlaşılacağı veçhile idarei hususiyelerin parası mavuzialehine sarf edilmiyor. İşte Heyeti Celileye arz edilen bu kanun, tarik bedeli nakdîsinin mavuzialehine sarfını temin edecektir. Yani alâkadar memurları buna iebar eyleyecektir. Bir de efendiler! Hususi yolları meclisi umumî, şu kadar yol yapalım, diye tâyin ediyor. Nafia Vekâleti ise bunu merkezileştirmek istiyor ve esbabı mucibe mazbatalarında da uzun uzadıya izah edilmiştir ve en medenî hükümetlerde merkezîyet usulünü kabul etmişlerdir ve bendeniz de bunu uzun tetkikattan ve birçok mühendis arkadaşların izahatından sonra kabul etmeye mecbur kaldım ve kabul ettim. Livaların, münasebettar kazalarının yollarının aynı zamanda ve bir maksada göre inşa edilebilmesi için meclisi umumîlerin turku hususiyesi hakkındaki bütçesinin her halde merkezî Nafia Vekâletince tasdik ve badehu o bütçenin tasdik edilmek üzere Dahiliye Encümenine gönderilmesi usulü muvafık ve mâkûl görülmüştü ve encümen de bu tahsisat dairesinde kabul etmiştir ve Heyeti Celileye arz etmiştir.

MUSTAFA FEYZİ Ef. (Konya) -- O halde meclisi umumîleri lâğvedelim. Beyhude çalışmasınlar.

NAFIA VEKİLİ FEYZİ B. (Diyarbakir) -- Muhterem efendiler, biliyorsunuz ki, en büyük derd ve ihtiyaç yolların tamir ve inşasıdır. Yolların tamir ve inşası için Devletimizde yapılan esas ikidir.

Birisi turuku umumiye, diğeri ise turuku hususiyedir. Turuku umumiye biliyorsunuz ki, umumî bütçeden verilen tahsisatla inşa veya tamir edilir. Turuku hususiyeye ise, hususi tahsisatla tamir edilir. Maalesef uzun seneler devam eden harbin neticesinde hiçbir şey yapılamadı. Bize verilen tahsisat umumiyetle (antretiyen) masrafına gayrikâfidir. Sekiz yüz bin küsur ki-

lometre turuku umumiyeimiz vardır. Turuku hususiyemiz on dört bin küsur kilometredir. Buna mukabil bize verilen tahsisat beş yüz bin liradır ki, bunun hiçbir şey ifade etmediğini pek iyi biliyorsunuz. Diğer taraftan halkın Tarik Vergisi namıyla vermiş olduğu meblâğ büyük bir yekûn teşkil ediyor. Öyle ehemmiyetsiz denemek derecede değildir. Bunlar nazarı itibara alınırsa altı yedi milyona ve daha fazlaca dikkat edilirse 8 - 10 milyona çıkar. Fakat Meşrutiyeti mütaakıp İdarei Umumiyei Vilâyat Kanunu tesbit edildikten sonra bu varidat doğrudan doğruya idarei hususiyelere verildi. Fakat bugüne kadar bunlardan hiçbir semere görülmedi. Hepiniz biliyorsunuz ki, bundan evvel Mutlakiyeti idare zamanında umuru nafia daha faal idi Fakat idarei hususiyelere devredildikten sonra maatteessüf bir şey yapılmamıştır. Bütün erbabı ihtisas ve vukufun mütalâatı bu noktada temerküz etmiştir ki, bütün yol parasını yolların yapılmasına hasredersek sekiz on senede memleketimizin yollarının nisfından ziyadesi yapılmış olur. Malûmuâliniz altı milyon lira ile yolların nisfından fazlası yapılır. On milyon lira olursa on senede on bin kilometre yol yapılabilir ve bu suretle memlekette mükemmel yollar husule gelir. Şimdiye kadar tecrübelerimiz bize gösterdiği bunun hiçbir semeresi yoktur. Bu tecrübelerimize binaen şu kanunu Heyeti Celilenize sevk etmeye mecbur olduk. Bâzı arkadaşlar diyorlar ki : Tahsisi tekâlif usulünü takibedelim. Bunu bizim memleketimizin değil, Avrupa'daki en mütemeddin memleketlerin istatistikleri de gösteriyor ki, böyle merkezîyet usulüyle tarik bedelâtının sarfından birçok semere hâsıl olmuştur. Malûmuâliniz herkes kendi kazasının yolunu yapmak istiyor. Her mebusun bunu talep hakkı olduğu gibi, her meclisi idare âzası da kendi dairesinin yolunun bir an evvel inşasını arzu ediyor. Fakat memleketin menafii umumiyesi noktaî nazarından bu kanunu Heyeti Fenniye ile beş senelik bir program üzerine memlekette tatbik edersek emin olunuz ki, 2 - 3 senede - zaten kazaların mesafeleri on, on beş saattir ve aralarında yapılacak yollar da 60 - 70 kilometredir - o kazanın, livanın turku hususiyesi bedelâtiyle bu yollar ikmal edilir. Bununla az zaman zarfında memlekette büyük inkişafat zuhur edecektir. Biz bu hususta bu kanunu tatbikten maada çare bulamadık. Bu kanun dolayısıyla yal-

nız bir memleketi değil, diğer memleketleri de tetkik ettik. İçinizden bazıları valilik, mutasarrıflık ve idare memurluklarında bulunmuşlardır. Bu noktada bunların da reylerini, fikirlerini aldık ve hepsi bu noktada ittifak etti. Bizim ümit ve kanaatimiz kanun tatbik edilirse birkaç sene zarfında yolların yapılacağı merkezindedir. Mamefih Heyeti Celileniz ne yolda kabul ederse biz o yolda ıera ederiz.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Efendim her vilâyetin tarik bedelâtı yine Nafia Vekâletinin nezareti tahtında ve o vilâyet dâhilinde mi sarf edilecektir, yoksa Nafia Vekâleti benim vilâyetimin tarik bedelâtını alıp da istediği yere mi sarf edecektir?

NAFIA VEKİLİ FEYZİ B. — Kendi kazası dairesinde sarf edecektir. Yalnız yolun hakkı terehi Nafia Vekâletine aittir.

MUSTAFA FEVZİ Ef. (Konya) — Merkezden maksat merkez kelimesinin mânayı istilâhisi olan merkez mi, yoksa umumi merkez mi? Meselâ : Ankara merkezi mi?

NAFIA VEKİLİ FEYZİ B. — Hayır efendim, umumi merkez değil, her liva topladığı parayı kendi yollarına sarf edecektir.

VEHBİ B. (Karasi) — Bunu kabul ettiğimiz gibi diğerleri de kabul ediliyor mu? Meselâ ; Maarif varidatı kendi memleketlerine sarf edilecek midir?

NAFIA VEKİLİ FEYZİ B. — Bu, yol hakkındadır. O ayrıca geldiği zaman müzakere ederiz. Yalnız bunda ittifak vardır, bunu yapalım.

ZEKİ B. (Gümüşane) — Yalnız burada bir mesele var; mutasarrıflar, valiler, İdarei Vilâyat Kanunu mucibince idarei hususiyelere tahsis edilmiş olan mebaliğin heyeti umumiyesinin cıbayetiyle vücuda getirdikleri varidatı memleketin ihtiyacatını nazarı dikkate alarak her tarafa serpiştiriyorlar. Şimdi bu tanzim etmiş olduğumuz levayihle tahsis etmiş olduğumuz parayı yalnız turku hususiyeye aidolarak doğrudan doğruya o merkeze mi sarf edecekler, ondan başka bir yere sarf edemeyecekler midir? Bunu mu tesbit ediyorsunuz?

NAFIA VEKİLİ FEYZİ B. (Devamla) — Yani idarei umumiyelerin diğer masarîfine de hissesi nisbetinde yüzde on veya onbeş nisbetinde iştirak edecektir. Bu paradan yine veri-

lecektir. Fakat paranın en çoğu yolların inşa ve tamirine sarf edilecektir. Livalar halkı da diyor ki : Benim verdiğim parayı kendi yoluna sarf edin. Halkın bu arzusu da bu şekilde hâsıl olur.

ZEKİ B. (Gümüşane) — Maarif bir kısmını alacak mıdır? (Hayır alamaz sesleri) O halde İdarei Vilâyat Kanununun maddei mahsusasını değiştirmek lâzımdır.

HALİS TURGUT B. (Sivas) — Efendim ; bu bir liva veya vilâyet için sarf edilecek tarik bedeli o liva veya vilâyet dâhilinden geçen turku umumiye de sarf edilecek mi?

NAFIA VEKİLİ FEYZİ B. (Devamla) — Hayır efendim, yalnız turku hususiyeye sarf edilecektir. Turku umumiye ayrıdır.

SÜLEYMAN SUDİ B. (Bayezid) — İdarei hususiyeler yine baki kalacak mıdır efendim? (Tabîî sesleri)

RASİH Ef. (Antalya) — Efendim bugünkü vaz'ettiğimiz esas kanunla yine bu derde deva bulduğumuza bendeniz kaani değilim. Vilâyetlere verilen salâhiyetin bir kısmından kazalarda, livalarda oynatılan oyunlardan müşteki iken salâhiyeti yine merkeze naklediyoruz.

Arkadaşlar, Nafia Vekili Beyefendi hazretleri, idarei hususiyeler (hiç nâfi bir iş yapamamıştır.) buyurdular. Affı âlilerine istinaden söyleyeyim ki o teşkilâtın nâfi bir iş yapamaması, yol yapamaması bir sebepten neşet etmiştir. O da ; 1329 senesi kanuniyle vilâyetlere verilen salâhiyetler, mahallerine terk edilen hıdemat o kadar azım işlerdi ki ; bunlar da ; vilâyetlerin umuru sıhhiyesi, vilâyetlerin umuru maarifi ; vilâyetlerin umuru nafiası, vilâyetlerin ziraatte esbabı terakkisidir. Fakat buna mukabil vilâyetlere terk edilen vâridat pek eüzdür ve o kanunla vilâyet mecalisi umumiyesi bütçelerini mezcederek yapıyorlardı. Binaenaleyh tarik bedeli nakdîsi olarak cıbayet olunan vâridat, idarei hususiye bütçesinde diğer varidat meyanına mezcediliyor, tevzi ediliyor. Bu tevzi de bütçenin Nafiaya aidolan kısmının zararına oluyordu. Çünkü umuru maarif için terk edilen varidat onu temin edecek derecede değildir. Onun açığını Nafia varidatı temin etti. Umuru sıhhiyeye ait esasen bir varidat yoktu. Onu da yine Nafia temin ediyordu. Onun için idarei hususiyelerin yol inşasında muvaffak olamamaları sarf bütçede devren kabul edilmiş birçok

müessesat bulduğundan ve o müessesatın varidatı, karşılığı az olduğundan, idarei hususiye tahsil ettiği tarik bedeli nakdîsinden o müessesat masarifini kapatmak zaruretinde kalıyordu.

İdarei umumiye 1329 dan sonra, Harbi Umumi senelerinde para farkı, es'arda hâsil olan fazlalığı nazarı itibara alarak vergiler üzerinde zamaim yapmıştır; fakat idarei hususiyelelere terk edilen vâridat 1329 senesinde, yani para es'ar farkı hâsil olmadan evvel ne ise aynı vaziyet üzere kalmış, binaenaleyh buharan seneleri gelince idarei hususiyelerin bütçeleri o kadar çok açılmıştır ki: İdarei umumiyeler kendisine ait diğer masarifi kapamak için umumî vergilere zamaim yaparken idarei hususiyelelere terk ettiği vâridatı da aynı nisbette artırmayı ihmal etmiştir, bakmamıştır. İdarei hususiyeler bu yüzden bütçelerini kapıyamamak müşkülâtı karşısında kalmışlardır. Kapiyamayınca tarik bedeli nakdîsi namiyle ne tahsil edebilmişlerse bütçenin hususatı sairesine sarf edilmiştir. Birçok vilâyetlerde tahsilât yapılmamıştır. Ve inşaat görülememiştir. Harbin devamı yüzünden birçok yerlerde tarik bedeli nakdîsi tam olarak tahsil edilmemiştir. Onun için idarei hususiyelerin yol yapamamaları idarei hususiye olduklarından dolayı değil, işin imkânsızlığındandır. Bugün idarei hususiye bütçeleri memzucen tanzim edildiği halde yine masarifi dairesini hattâ maaşatını bile tesviyeden âciz bir vaziyettedir. Bu da arz ettiğim gibi varidatımızı tanzim ederken yalnız umumi idaremize ait varidatı düşünmüşüzdür. İdarei hususiyelelere aidolanı - ki bu memleketin en müsmir olacak bütçesidir - bunu düşünmemişizdir. Umumi bütçeler umumi ve müstehlik bir bütçedir. Tabî bu kusu ru üç senelik teşkilâtımıza atfetmek doğru değildir. 7-8 yüz senelik idaremize ait bir noksan dır. İdarei umumiyenin umumi bütçeden para sarfiyle yaptığı yollar - demin Feyzi Bey biraderimizin buyurdukları veçhile - umumi bütçenin faaliyeti neticesi değildir. Efendiler! Bunlar eski valilerin kırbacıyla zorla, angarya usuliyyle, ahaliye yaptırdığı yollardır. (Doğru sesleri) bütçeden para sarfiyle idarei umumiye o yolların tamiratını bile yapamıyordu. İdarei hususiye 1330 da bile yolları yapıyordu. Çünkü o sene para farkı, es'ar farkı hâsil olmamıştı. O sene dikkat edersek bütün o yollar üzerinde faaliyet vardı. Fakat

ondan sonra arz ettiğim gibi farkı es'ar vâkı oldukça vergilere zamaim yapılamamış olması dolayısıyla idarei hususiyelere ait vâridat da azalmış ve idarei hususiyeler de imkânsızlık karşısında kalmışlardır. Binaenaleyh hiçbir yol inşa edilememiştir. Belki ehemmiyetsiz bazı yerlerde küçük inşaat ve tamirat olmuştur, ehemmiyetle zikre değer bir faaliyet olamamıştır. İnşaatın olamaması idarei hususiyelerin ihdasından dolayı inşaatı tamamen kapattıklarından dolayı değil arz ettiğim esbaptan dolayıdır - ki bu da imkânsızlıktır - başka bir şey değildir. Onun için idarei hususiyelere ait varidatı ibtida biraz artırmakla mükellefiz. İkincisi; vilâyatta Nafia Vekâleti Celilesinin mümessili olan bir (Mühendis) vardır, ve o, güzergâhları her zaman için görebilir. Meclisi umumi her zaman için kendisini istişari olarak dinler ve reyine müracaat eder. Nafia sermühendislerinin birçok livalar için yapmış oldukları beş senelik programları bu kanun lâyihasının bir maddesinde tavzih olunan programı vekâlet kabul etmiştir. Fakat arz ettiğim gibi tatbikatı imkânı bulunamayan programlar meyanında o da duruyor. Yalnız beş senelik programların Vekâleti Celilece tetkik edilmesini belki havsalamız, mantıkımız kabul eder, fakat bugün nafiaya ait işler - ki bugün bu suretle cereyan ediyor - çok yanlıştır, çok zarar görüyoruz. İdarei hususiyelelere aidolsun, olmasın vekâlete gelecektir, kaydını kabul edecek olursanız bu memlekette hiçbir iş yapılmamasına vasıta olursunuz. Arkadaşlar! Gözünüzün önündedir. Asırlarca icrayı Hükümet eden bu Hükümetin Nafia Nezareti bu memleketin yıkılmasında belki birinci âmillerdendir, acıdır. Fakat itiraf etmek mecburiyetindeyiz. Mütemediyen kırtasiyecilik ile, mütamediyen memurîn tahsisatı, keşif tahsisatı ile vâkit geçmiştir. Memlekette ne bir arşın yolumuz, ve ne de bir demiryolumuz ve ne de bir limanımız vardır. Bütün verdiğimiz tahsisatlar, maaşata gidiyor. Hep kırtasiyeye gidiyor. İdarei hususiyeden - kârınca kaderince - olsun bir arşın yol yapmak imkânını da selbetmek istemiyorsak, Nafiaya ait işler Nafia Vekâletince tetkik edilecek kaydını koymamalıyız. Arkadaşlar! Orada Nafia Vekâletinin mümessili sermühendisi, liva mühendisleri vardır. Onlar hususatı fenniye, yolların güzergâhı ve saireyi tâyin edebilirler; onlar keşif yaparlar ve o keşifleri vilâyet me-

calis idareleri veyahut - yoksa - encümenleri tetkik ederler. Fakat her yapılan işi Nafia Vekâleti yapacaktır, dersek arkadaşlar bihakkin iş yapamayız. Bakın size arz edeyim: Bir keşif tanzim edilir, Nisan ayı zarfında vilâyete verilir. Vilâyet Nafia Vekâletine gönderir, Nafia Vekâletinde tetkik edilip gönderilinceye kadar üç ay zarfında es'ar tebeddül eder. Amelle ücreti, mevadr inşaiye rayici tebeddül edince o keşifnameye merbut o rayic bedelinin rayic defterinin değişmesi icabeder! Nafiadan tekrar iade edilir. Bunun senede bir defa, iki defa, beş defa gidip gelmesi yüzünden o inşaatın muattal kalmasını kendi kanunlarımızla kendimiz sebep oluyoruz. Binaenaleyh işi biraz mahallerine bırakmak lâzımdır. Orada fen memurlarımıza itimadetmeliyiz. Eğer bizim kullandığımız memurlara itimadımız yoksa, biz, bu işi yapamıyacağız. Eğer itimadımız varsa niçin bir liva sermühendisinin, bir Nafia dairesinin tetkik edip vilâyet meclisi umûmîsinin veyahut encümeninin muvafık görüp münakaşaya veya müzayedeye koyduğu bir iş üzerinde muamele yapmıyalım da, bunu Nafia Vekâletinde tetkik edelim. Acaba Vekâlette bu keşifnameleri tetkik edecek arkadaşlar aynı dairesinin arkadaşları değil midir? O arkadaşlar, livalarda veya vilâyetlerde mühendisliklerde, şube sermühendisliklerinde aynı vekâletin birçok seneler hizmetinde bulunmuş, o vekâletin idare ettiği mühendis mektebi âlisinin diplomasını haiz, sahibi salâhiyet zevat değil midirler ki onların tetkikiyle iktifa etmiyelim de, yine aynı tahsili görmüş aynı derecede, aynı senenin aynı sınıflarından çıkmış, aynı dairesinin istihdam ettiği arkadaşlara tetkik ettirelim. Mesele böyle iken Nafia Vekâletinde her halde tetkikatı şart koyuyorlar. Fakat bu tetkikatı şart koymak demek; bizde iş yapmamak demektir. Bu sene, geçen sene hangi livaya uğramışsam arkadaşlar! Bütün bu livaların merkezle alakalı olan kısımlarının işini şüpheli gördüm. Çünkü muhaberenin devamı müddetince geçen günler, ziyaa uğrıyarak kayboluyor. Muhaberenin, evrakın bir ayda gidip gelmesi imkânı varken senelik olan evrak var. Onun için arkadaşlar! Billhassa memleketimizde, şöyle düşünebiliriz ki, maarif ihtiyacımız, sıhhat ihtiyacımız ne kadar bârizse, ne kadar çoksa bu halkın diماغının işliyebilmesi için de o derecede sıhhat-

te olması lâzımdır. Sıhhati yerinde olmak için de midesi dolu olmalıdır. Midesi dolu olmak için de her halde yollarımızın çalışılabilecek, yürünülebilecek bir halde bulunması lâzımdır. Memleketimizin en mühim işlerinden birisi yol işidir. Arkadaşlar! Bir kere düşünün! Kendileriyle muhasım olduğumuz milletler, bugün gökte uçarken biz, daha araba yolu açabilmeyi düşünüyoruz. İşin mebdeindeyiz. Yani arkadaşlar! Merkeple, katırla, atla deve ile ancak yürüyebiliyoruz. Yollarımız da belki keçi yoldur. Evet, birçok yerlerimizde develer, merkep-ler, atlar da gidemez. Yalnız bugün araba yolu açabilmek için çareler ve vesait arıyoruz, müzakere açıyoruz. Binaenaleyh mesele pek acıdır. Evvelece Nafia Nezareti zamanında tecrübe ettik; Vekâletin de bütün vilâyetlerin yollarını, gerek turku hususiyelerini, gerek turku umumiyesini, yani şosalarını düşünce kadar sial malî noktasından kudreti yoktur. Bunu hiçbir vakit tasavvur etmiyelim. Arkadaşlar! Hattâ bendenize kalırsa şosalar demek, ne demektir? Nafia Vekâleti nedir? Şosalarla bugün bir Nafia Vekâleti iştigal edemez. Şosalar vilâyetlere bırakılmalıdır. Gerek idarei hususiyeye ve gerekse idarei umumiyeeye aidolan yollar da vilâyetlere verilmelidir ve bu suretle o vilâyetlerden Hükümetin iş istemeye hakkı olmalıdır.

Misal isterlerse gösteririm. (Vilâyetlerde idarei hususiyeler yol yapmadılar) buyuruluyor. Acaba idarei umumiyeler, bir şey yaptılar mı? Dairei intihabiyem ile diğer bir liva arasındaki bir yoldan bahsettim. Burdur ve Antalya arasındaki bu yol yirmidört saatliktir. Posta, beş günde gidiyor. Aradaki mesafe yüz yirmi kilometredir. Bu da, turku umumiyedir. Fakat kış geldimi posta, beş günden evvel gelemez. Çünkü yollar çamurdur. Çamurdan çıkmaz. Taşı üç sene evvel hazırlanmıştır. Henüz ferş edilememiştir. Niçin acaba? Orada, idarei umumiyeeye aitti. Diğerleri idarei hususiyelerin elinde olduğu için, yapılamadı, deniliyor. İdarei umumiyedekiler niçin yapılamıyor? Onun için işi başında ve içinde olarak görmek lâzımdır, ve binaenaleyh bu işi daha evvel temizlemek için mahalline salâhiyet vermek icabeder. Sonra bu varidatla, alacağımız bu tarik bedeli nakdîsiyle de bu yolları az senede ikmal edebileceğimize hiçbirimizin kanaati yoktur. Halid Bey birade-

rimizin bugün teklif ettiği veçhile, bu yolları ikmal etmek için, bir gün millî bir seferberlik yapmak mecburiyetindeyiz. Askerlik halinde seferberlik değil, yani bu yolların beş altı sene içerisinde yapılmasını görmek istersek, memleketimizde az çok refah uyanmasını arzu ediyorsak her ferdimiz, bu yollar üzerinde senede, beş altı gün - nakdî vergimizi verdikten sonra - bedenen çalışmak zarureti de hissetmek mecburiyetindeyiz ve çalışmayınca yalnız tarik bedeli nakdîsi vergisiyle bu yolların ikmali imkân yoktur. Onun için mevcut tarik bedeli nakdîlerinin her liva yollarına hasrını düşünürken mevcut yolları, alacağımız varidatla da yapmak imkân olmadığını görerek bir an evvel bu yolları yapmak için, ne yapmağımız lâzımgeldiğini de ayrıca tetkik etmek lâzımdır.

Saniyen arkadaşlar! Bilhassa çok şayanı dikkat olan noktalara nazarı dikkatinizi celbedeceğim. Bu hussuta vilâyetlere, livalara karşı çok şefik olmanızı, rahîm olmanızı rica edeceğim. İşleri merkezle fazla alâkalandırmayınız! Fazla alâkalandıracak olursanız livalarda iş yapmanın imkânı olmaz. Livalar bu müşkülât içinde çırpınır ve hiçbir işi yapamaz. Onun için Vilâyat Kanununun istihdaf ettiği gayeyi elde etmek için, vilâyetlerin kendi kendilerine çalışabilmesi için, vilâyetler idarei hususiyeye ait işlerde çalışabilmek uzviyetinde kalmalıdır. Eğer bu iş şu vekâlette tetkik edilecektir, bu iş bu vekâlete aittir diyecek olursanız vilâyetlerde hiçbir uzviyeti müstakille kalmaz. (Doğru sesleri) Ve bunu iyice düşünürsek hiçbir netice çıkmaz efendiler.

MUSTAFA FEYZİ Ef. (Konya) — Vilâyet bütçeleri herüz tasdik edilmedi.

RASİH Ef. (Devamla) — İkinci bir nokta kalıyor. Arkadaşlar! **Su sözüme** başlarken arz etmiştim. Bir mesele daha vardır. O da vilâyetlerde valilerin, kazalarda kaymakamların, kaza yolları üzerinde, liva yolları üzerinde inşaat yapabilip yapamayacağı, kazalarda fen memurları bulunup bulunamayacağı meselesidir. Şimdi Nafia Vekâletine ait hizmet, işte burada kendisini gösterir. Efendiler? Bugün vilâyetler de fen memurları bulamıyorlar. Nafia Vekâleti bunu bulabilir. Nafia Vekâleti bugün bunlarla meşgul olmalıdır, vilâyetlerin ve livaların istediği mühendisleri yetiştirmelidir. Bunları yetiş-

tiriverirse livalar ve vilâyetler kendilerine minnettar kalırlar. Biz livamız dâhilinde iki yerde yol yapmağa başlamışızdır. Her ikisinde de vaktiyle yol çavuşluğu etmiş ve amele başında işlemek suretiyle tecrübe görmüş insanlardan istifade ederek inşaat yapabiliyoruz. Bir tek mühendisimiz vardır. İki mühendis istersek yoktur bulunamıyor. Kondoktor esasen hiç yok, gelmiyor. Onun için Nafia Vekâleti celilesi, vilâyetlere yapacağı hizmeti oralara iyi fen memuru eriştirmek ve yetiştirmek, diğer hususları oradaki mümessilleri vasıtasıyla takibettirmek lâzımdır. Vilâyetler zaten vekâletin mümessilidir. Nafia işlerini onlar vasıtasıyla takip ve intacetmelidir.

REİS — Rasih Efendi Hazretleri! Maddelerin bâzı ahkâmı ile yol yapmak usulleri hakkında mütalâa dermeyer buyurdunuz. Sözleriniz kanunun kabul veya reddi hakkında değil.

RASİH Ef. (Antalya) — Kanun maddelerinin heyeti umumiyesi şayanı müzakeredir.

SÜLEYMAN SIRRI B. (İstanbul) — Yol deyince hepimiz müştekiyiz. Fakat niçin yapılmadı ve yapılmadı deyince evveleminde bunu biraz izah etmek lâzımgelir. Cümlemiz biliriz ki memlekette yolu yapacak koldur. Memlekette nüfus olmayınca tabîî yol da olmaz. Binaenaleyh bizde yolların az olmasının esbabı nüfusun azlığıdır. Yollara nisbetle nüfusu mukayese edince netice hemen de bunun aynı çıkar. (İşitmiyoruz sesleri) Şimdi bu esbabı bildikten sonra yolları Fransa'da yahut Almanya'daki kadar çok aramak hususunda isticâl edersek haksızlık etmiş oluruz veyahut eğer biz nüfusumuzun azlığını düşünecek olursak bunları mükellefîne fazla vergi tarhiyle bertaraf edebiliriz. Şimdi bu esaslar nazarı itibara alındıkta, bu kanundaki teklifatin iki esasını arz edeceğim : Birincisi; esasen mükellefînin, adedi az olduğundan icabeden yolları biz yaptıramadığımızdan buna zamimeten vilâyetler kendi hususi bütçelerinden yol için aldıkları parayı diğer yerlere sarf ettiklerinden maksat hâsıl olamaz. Bu kanun ile bunu gerek Hükümet ve gerekse encümen aldırarak istiyor. Bundaki haksızlık veyahutta tecavüz meselesine gelince : Zanetmem ki, yol parasının muayyen bir teklif olduğunu bildiğimiz için - yol için - ahalinin vermiş olduğu bir parayı başka yere sarf edelim. Bu olmaz. Çünkü muayyen bir hizmet için ahalden alınan bir paradır. Binaenaleyh muayyen bir hiz-

met için ahaldiden aldığımız parayı muayyen yere sarf etmeyip başka yere sarf edersek haksızlık etmiş oluruz. Aşar ve sair tekâlif gibi hidematı umumiyezi zannederim her yere tevzi ve takdim edemezsiniz. İkinci itiraz olunan nokta da merkezîyet usulünü takiptir. Halbuki işin esasına bakacak olursak merkezîyet usulü takibolunmuyor. Ancak bunlar insanın vücudundaki damarlar gibi yekdiğeriyle alâkadar olduğundan bunların insicamını temin etmek için muayyen bir yer lâzımdır. Tabîidir ki, o yer de Nafia Vekâletidir. Bunu biraz tavzih etmek istersek her hangi bir yolun kabiliyeti nakliyesi meyillerin azlığı ve çokluğu ile münasebettardır. Meselâ : Bir yol tasavvur ediniz ki üç yüz kilometre olsun. Bunun bir sancak dâhilindeki meyli yüzde on, diğer sancak dairesindeki meyli de yüzde dört derecede olsun. Yolun birinden bir arabanın bir ton yani bin kilo yük nakletmesi kaabil iken diğer sancağın yolunun meyli ziyade olduğu için tabîidir ki, bir araba bu kadar yükü götüremez. Onun ancak yarısını götürür. Halbuki bu insicamı temin edemezsek olmaz bu gibi mahzurları defedebilmek için ancak muayyen olan yerler tâyin olunur. Oraca tesbit edilir. Ve o suretle yapılabılır. Sonra buyurdular ki, bütçe açığını vilâyetler mecburen kapatırlar. Fakat şunun da mahzurunu tamamen kabul etmeliyiz ki, aldığımız parayı biz mavuzialehinden gayrıya sarf etmekle beraber ahali tarafından yol yapılmadığından dolayı bu paralar nereye sarf ediliyor? diye birçok itirazlar vâkı olmuştur. Ve zannederim ki, itiraz o dereceye gelmiştir ki «yol için olan para yeniliyor ve başka yerlere gidiyor» deniliyor. «Maşata sarf olunuyor» deniyor, halbuki merkez memurininin maşatına sarf olunmaz. Çünkü onların maşatı umumi bütçeden verilir. Hususi bütçeden alanlar pek azdır. Binaenaleyh nazarı ahaliye Hükümeti küçük düşüren bu mahzur da vardır. Onun için bu paranın başka yere sarfını iltizam etmek bütçe kapatmak için doğru değildir. Ona başka bir çare aramak icabeder. Son zamanlarda yol yapılamadı diye itiraz vâkı oldu. Hakikaten yol yapılamadı. Biz şunu biliriz ki, otuz seneden beri harb içinde idik. Hudutları muhafaza edenler yolları yapan kollardır, onları hudutların muhafazasına, ihtilâllerin bastırılmasına sevk ettik. Yahut da doğrudan doğruya cep-helerde düşmanla çarpıştırdık. Tabîidir ki, alil

ile sakat ile yol yapılmaz. Eskiden çok yol yapıldı fikrine gelince bu biraz muhtacı tavzihtir.

Biliyorsunuz ki : Doksanüç Muharebesinden sonra biz yollara başladık, fakat ne suretle başladığımızı hepimiz biliriz. Ahali çalışmaya kırbaçla sevk olunurdu. Sevk edilen ahali şimdi olduğu gibi acaba dört gün mü mükellef tutulurdu? Dört gün yerine on gün mükellef kılınırdı. Eğer biz yolları fazla yapmak istersek mükellef tutalım. Fakat bundan sonra kırbaçla ve fazla mükellefiyetle yol yapmak imkânı yoktur. Sonra yapılan yolların bir kısmının tesviyei turabiyesi yapılmıştır. Yol bitti diye zorla mühendislerden rapor alınmıştır ve o zamandaki mühendisler, pekâlâ biliyorsunuz ki; öteden beriden devşirme idi. Bir sıra taş döşenir, taş döşendi diye rapor alınır. Tesviyei turabiyesi biten bir yolun yüzde yirmisi bitti diye telâkki ediliyordu. Şimdi biz bunlara karşı asabileşiyoruz. Binaenaleyh kanun bu esaslar kısmen nazarı itibara alınarak tertibedildiğinden bendenize kabul edilmeyecek bir noktası yoktur.

Sonra ikinci bir noktaya itiraz buyuruldu : «Keşifler buraya geliyor, çok kalıyor» denildi. Zannetmem ki kalsın. Bir defa her keşif gelmez.

Yalnız yolların güzergâhları olursa buraya gelir. Yeni yapılacak güzergâhların demin arz ettiğim gibi meyillerini tesbit ve bunların geçeceği yerleri tâyin etmek için ancak merkeze gelebilir. Her sancak ihtiyacatı umumiyezi bilemez. Esaslı keşifler de böyledir. Bunlar ister istemez merkeze gelecektir. Çünkü memleketteki tekmiil yolların esaslarını merkez bilecektir. Diğer keşifleri hiçbir vakitte buraya getirmezler, onları mahalleri yapar. Sonra buraya beş senelik program gelmesinin esbabı, zaten şimdi bu kanun bunu nazarı itibara almış değildir. İdarei Vilâyat Kanununun eskiden beri daha ilk tertibinde bunların mahzuru görülmüştür. Çünkü her vilâyet ve kaza meclîşi umumi âzası kendi kazasına yol ayırdı. Öyle oldu ki hiçbir yol yapılamaz bir hale geldi. Binaenaleyh merkezi hükümet bari esaslı yol yapılıns diyerek o kanunu o zaman da tadil etti. Bu, tekitten gayri bir şey değildir. Binaenaleyh tekitten gayri bir şey olmadığı için İdarei Vilâyat Kanununu bozmalıyım.

Rasih Efendi Hazretlerinin bir itirazı vardır ki fen memurlarının noksanîyeti vardır buyurdular. Hakikaten bunu itiraf etmeliyim ki fen

memurları noksandır. Yüksek tahsil görenler çok yoktur. Evvelce İstanbul'da bir kondoktor, yahut küçük mühendis mektebi açılmıştı. Şimdi de Vekil Beyefendinin tasavvurlarında ve bütçede görüyoruz ki Anadolu'nun içlerinde iki tane daha açılacaktır. Ve inşallah bunların da mahsullerini alır ve kazalarda ve tek-mil sancaklarda bunlardan fen memurları bulundurmuş oluruz.

REİS — Efendim Riyasetin teklifine karşı rüfekayı muhtereme kanunun izahını iltizam buyurmadılar. Rasih Efendi Hazretleri dahi kanunun heyeti umumiyesi hakkında söylediler.

EMİN B. (Eskişehir) — Kanunun aleyhinde söyleyeceğim.

REİS — Şimdi kifayeti müzakere hakkında takrir vardır. Kifayeti müzakere aleyhinde söz söyleyecek var mı?

MAHMUD NEDİM B. (Malatya) — Efendiler sizin nazarı dikkatinize şu noktayı arz ediyorum ki müzakere bir kere kâfi değildir. Çünkü Türkiye bir kere bugün ancak medeniyet sahasında yürümek için yol yapacaktır, bu yol meselesi o kadar çabukça halledilecek bir mesele değildir. Bunu esas itibariyle hal için arkadaşlarımızın burada söylediği birkaç

kelime kâfi değildir. Bu bir ihtisas meselesidir, fen meselesidir. Müttehassıslarını dinlemeli, ondan sonra müzakere kâfidir, değildir teklifini yapmalıdır. Bendeniz diyorum ki bu fen ve ihtisas meselesini erbabı lâyıkiyle tetkik etmelidir. Ondan sonra Heyeti Aliyenizi tenvir etmeli, daha ondan sonra müzakerenin kifayetine karar vermeli. Henüz mesele tenevvür etmemiştir.

REİS — Efendim müsaade buyurunuz, kifayeti müzakere aleyhinde beyanı mütalâatta bulundular.

Kifayeti müzakere takriri var, okunacak :

Riyaseti Celileye

Kanunun heyeti umumiyesinin müzakeresi kâfidir. Maddelere geçilmesini teklif ederim.

Gazianteb

Ahmed Remzi

REİS — Efendim kanunun heyeti umumiyesinin reddini icabedecek elimde bir takrir olmadığı için kifayeti müzakere takririni reyî âli-lerine vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın, efendim, müzakereye devam edeceğiz. On dakika teneffüs için Celseyi tatil ediyorum.

Saat : 4,10

İKİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; saat : 4,30

REİS — İkinci Reisvekili İsmet Beyefendi

KÂTİPLER : Mahmud Bey (Siird), Ruşen Eşref Bey (Karahisarı Sahib)

REİS — Celse açılmıştır.

Efendim Tarik bedeli nakdîsi hakkındaki Kanunun tadilüne dair olan lâyihai kanuniyesinin heyeti umumiyesinin müzakeresine devam ediyoruz. Daha on arkadaş söz almıştır. Bütün rüfekanın söz söylemesi için her halde rüfekayı muhteremenin mütalâatını lütfen tenkis etmeleri lâzımgelir.

Söz Feridun Fikri Beyindir. Buyurun Feridun Fikri Bey.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Bendeniz maddelerde söyleyeceğim.

REİS — Buyurun Emin Bey.

EMİN B. (Eskişehir) — Efendim, bendeniz zannederim ki, Heyeti Muhteremenizin bugünkü kadar muhterem ve memleket için mukaddes bir meşgalesi bulunmamıştır. Halihazırda mücadelemiz, iktisat mücadelesi olduğuna nazaran iktisadiyatın en mühim düşmanı olan yolsuzluğa lâzımgelen ehemmiyet

verildiğinden dolayı Heyeti Celilenize hassaten çok minnettar ve müteşekkirim. Çünkü : Bendeniz, yol meselesine çok ehemmiyet veriyorum. Geçen Meclis, memleketi düşmandan kurtardı. Bu Meclis de, memleketi düşmandan aşağı olmıyan yolsuzluktan kurtarmalıdır. Öyle görüyorum ki, bir kazada şiniği, yarımı on kuruşa olan buğdayın - Kışın yahut İlbaharda bataklık olan yerlerde - diğer bir kazaya nakli için on misli ücret veriyor. Arkadaşlar pekâlâ bilirler ki, Kırşehir'de, Yozgad'da buğdaylar deveye yüklenir ve buraya gönderilir. Buğday buraya gelir, idare etmez. Buğday sahibi malını inkâr eder, kaçar. (Çok doğru sesleri) Şu halde bendeniz diyorum ki, bizim aklımızla, bizim tedbirimizle, memleketimizde yapılabilecek en hayati mesele budur. Bendeniz fennî şeylerden anlamam. Fakat bunu, canlı olarak görüyorum. Acaba bu yolsuzluğun bir çaresi var mıdır? Bizim kaza Ankara'ya merbut olduğu vakit Meclisi umumide hesabettik ve binnetice Ankara ve mülhakatının iki yüz senede birbirine raptedildiğini anladık. Hesabedimiz. Dört kuruş tarik bedeli nakdîsi ile iki yüz senede raptettik. Bittabi iki yüz senede eski yaptıklarımız harabolacaktır. Şu halde, ilâ yevmilkiyame yolsuzluk devam edecektir. Şimdi bunun nasıl olduğunu da gördük. Hükümeti milliyenin teşekkülünden Ankara merkez olduğundan beri yolsuzluğun izalesi için amelei mükellefe usulünden başka bir çare olmadığına Allah'ın birliği kadar iman ettim ve o günden beri hattâ Meclisi Âliyede bütün meşgalem, bütün istirhamatım bu oldu. Bütün tekliflerimde dedim ki : Amelei mükellefe usulünü tathik etmek için bir kanun yapalım. O zaman dediler ki, şimdi bütün insanlar meşguldür. Herkesi harbe sevk ediyoruz. Binaenaleyh olamaz beyefendiler. Bendeniz bu hususta o kadar müfritim ki; Yunan Harbinde yüz bin kişi öldü ise bu uğurda da ölenleri çok görmiyelim. Yani ben yolsuzluğu, Yunan'dan daha mühim bir düşman görüyorum. Buna yegâne çare, arz ettiğim usuldür.

Biz Eskişehir'de Fatim Beyin Mutasarrıf bulunduğu zaman buna karar verdik. Ve Fatim Beye dedik ki; «Bu senin himmetin olsun şosaları yaptıralım.» Sivrihisar'dan başladık. Hiçbir yerden yardım yoktu. Askere

de Eskişehir bakıyordu, parayı da Eskişehir veriyordu. Harekâtı Milliyenin ilk anlarında, Ethem, falân harekâtı zamanında idi. Otuz kilometre şosa ve on beş kilometre tesviyei turabiye yaptık. Fransızların veya herhangi bir şirketin yaptığından mükemmeldir. Oradaki ümerayı askeriye bilirler! Bunu cidal zamanında yaptık. Hattâ bendeniz o zaman kaani idim ki, halk, ciddî bir mesai yapsaydı bu şosayı ikmal ederdi ve bunu çok görmezdi. Bendeniz görüyorum. Kendim de tarik bedeli nakdîsi verirken Allah belâsını versin diyorum. Herkes de tarik bedeli nakdîsini verirken acaba neye veriyorum? Mutlaka bir memurun maasını veriyorum, Hükümet niçin yalan söylüyor? Benden başka bir namla istese elbette veririm» diyor. Yani bütün efkârı umumiye bu merkezdedir ve bunun fena olduğuna dair bir kanaat vardır.

Dr. TEVFIK RÜŞDÜ B. (İzmir) — Söylediklerinizin lehindeyim.

EMİN B. (Devamla) — Müsaade buyurunuz efendim! Mâruzatım efendilerimizin gördüklerini diünden gördüğümüzü arz etmekten ibaretir.

Dr. TEVFIK RÜŞTÜ B. (İzmir) — Estağfurullah...

EMİN B. (Devamla) — Eğer muvafık bulursanız şöyle bir kanun teklif edeceğim. Aynen okuyorum efendim -

MADDE 1. — Büyük Millet Meclisi yol seferberliği ilân etmiştir.

MADDE 2. — Tarik bedeli nakdîsi beş sene için mülğadır.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — İnşaatı Nafia için para lâzımdır.

EMİN B. — Müsaade buyurursanız onları da izah edeceğim.

MADDE 3. — Devletin umumi ve hususi yolu diye bir sınıf tefrik olunmayacaktır.

MADDE 4. — İktisadi ve askerî mühim yolların inşası için umumi bütçeden tahsisat tefrik olunur.

MADDE 5. — Evvelâ : Kazayı kazaya raptedecek umumi yollardan başlanacak ve nihayet beş sene zarfında yolsuzluk kalmıyacaktır. (Aşkolsun sesleri)

MADDE 6. — Türkiye'de yaşayan bilûmum

İnsanlar senenin on beş gününde yol yapmakla mükelleftir.

Bunu şöyle teklif ediyorum : Marttan hasat mevsimine kadar, yani Mayıs nihayetine kadar bir haftası, Eylülünden Teşrinievvel nihayetine kadar da bir haftası... Halkın nasıl çalıştığını ben bilirim. Halka mesai bulunuz efendim! Nakil işi bulmayınız. Halka mesai mükellefiyeti yapınız! Halk buna razıdır ve gördüğü şey için canını isterseniz verir. Şimdi Hükümette; idarei hususiyeler iş yapmaz fikrine doğru bir cereyan vardır. Halbuki bu, bendenize tetkik edilmemiş, fikir mahsulüdür. Halk canlı şeylere çok merbuttur ve her şeyi o kadar iyi görüyor. Şimdi idarei hususiyeye ne salâhiyetle mektebi kapıyor?

İdarei hususiyenin içindekiler halkın içinden doğma insanlar olduğu için utanıyor ve diyor ki: «Ben tarik bedeli nakdîsi alayım da nasıl olur maarif muallimine vereyim». Bunlar halktan utanıyor. Bunlar halk içinden doğmuş olduğundan böyle serzenişlere mâruz kalıyor. Halkın hoşnut olmadığına dair bu hususta bâzı mütalâat vardır. Efendiler bendeniz tetkik ettim. Bulgaristan'da, Sırbistan'da bizim bulunduğumuz zaman yaya gidilemeyen yerlere bizden ayrıldıktan sonra, bu usûl sayesinde hep otomobil yolu yapılmıştır. Hattâ şimdi şunu istirham edeceğim. Şimdiye kadar Nafia idaresinde şekli hâzırda çalışmış olan pek mühterem refiklerim Muhtar ve Sırrı beyefendilerin mütalâaları gayrivârittir. Bunların dinlenilmemesini istirham ederim.

VEHİBİ B. (Karesi) — Efendim bu kanun, İdarei Umumiyei Vilâyat diye vaktiyle kararname tarzında neşredilip bugüne kadar mer'î olan kanunu hercümere ediyor. Bu kanunla onun idarei mahalliye kısmı ve idarei mahalliyelerde mecalisi umumiyelerin salâhiyeti tamamen kasır ve tahdid edilmiştir. Bu belki bir esastır; kabul edilebilir. Fakat biz yama yapıyoruz. İdarei hususiyelerle almış olduğumuz yol parasını yola sarf edelim. Bu gayet güzel. Fakat demineek arz ettiğim gibi maarif parası olarak aldığımızı niçin maarife sarf etmiyoruz? Halkın maarif komisyonlarının teşekkülü esnasında getirdikleri vâridatını kime vereceğiz? Hastane açık kalacak. Oraya verilemeyecek. Çünkü bu varidatı alındıktan sonra bütün vazaifi mahalliye maarif hissesi üzerine binecektir. Binaenaleyh bunu getirirken Sûrular Kanunu da beraber gelsin veyahut onlar

için de bir esas kabul edilsin bir tahsisi tekâlif esası kabul edilseydi, buna aklım ererdi ve belki taraftar da olurdu. Fakat böyle topyekûn olarak getirilirse, bir taraftan mekteplerin varidatı başka yere verilecek, diğer taraftan vazaifi mahalliye idare edilecek ve bu paradan hiçbir istifade edilemeyecektir. Fakat, bendeniz Emin Beyin fikrine iştirak ediyorum. Zengine, fakire mütesaviyen taksim edilen bu vengi; maksadı temin edebilecek midir? Vaktiyle kilometresi - mütehasısların ifadesine nazaran bir lira iken bugün on liraya ancak çıkıyor. Binaenaleyh bu yolları bu para ile yaptırarak isek bunun imkân ve ihtimali yoktur... Memlekette ise yol ihtiyacı her şeyin fevkindedir. Nesli hazır için yol, nesli âti için maarif. Bu iki düstur bizim mesaimizin esasını teşkil etmelidir. Binaenaleyh eğer yol yaptırcağsak daha şümüllü düşünelim ve bunun için de ahaliye ayrıca mesai teklif etmekten başka çare yoktur.

RASİH Ef. (Antalya) — Ondan başka çare yoktur.

VEHİBİ B. (Karesi) — Meclisi umumiler halkın âsude bulunduğu zamanlarda yani tohum ekme, harman kaldırma zamanlarından başka zamanlarda onları mükellef ederek yaptırabilir. Bizim livamızda, yani Anadolu'nun Garbinde ve en müterakki bir muntakada kırk seneden beri para veren Sındırgı ve Dursunbey kazalarının bugün bir karış yolları yoktur. Köylerinin yirmi keşifleri yapılmış; para konmuş; yine yapılamamıştır ve hattâ gariptir ki, bundan on sekiz sene evvel birisinin keşifnamesi yapılmış; bu defa da o keşfi yapan mühendis gitmiş; yenden keşif yapılıyordu. Sonra Battal torbasından o keşif bulundu. Musaddak olduğu için onun üzerine yapılmaya karar verildi. Halk, kendileri müracaat ettiler. Onar, onbeşer gün - kanun hariçinde - yollarını kendileri yapıyorlar. Fakat, kendi rızalariyle yapıyorlar. Çünkü, başka çare bulamıyorlar ve esasen bundan başka yol yaptırmanın çaresi yoktur. Buna mühendisler taraftar olmazlar. Fakat, hiçbir tarafta da kendilerinin yol yaptıklarını görmedim. Buna taraftar olmuyorlar; ama yol yaptıkları da yoktur. Eğer biz esas itibariyle bu kanunu kabul edecek olursak - elimizde idarei hususiyei vilâyat Kanunu vardır. O meriyülicradır. Mecalisi umumiyenin bir hakkı vardır.

Bu kanun o hakkı tahdidediyor - bunun için bu kanun evveleminde Dahiliye Encümenine gitmelidir.

İkincisi; eğer gaye, yol yaptırmak ise bu kanun o yolu yaptıramıyacaktır. Yol yaptırmak için daha etraflı ve daha şümüllü düşünerek âdilâne bir surette yapılması lâzımdır. Falanın otomobili günde yüz kere şosenin üzerinden geçecek; iki yüz kuruş verecek; fakirin merkebi senede bir defa geçecek; o da iki yüz kuruş verecek. Binaenaleyh, böyle gayriâdilâne bir kanunu idame ettirmek doğru değildir. Bu idame ettireceksek mükellefiyeti umumiye esasını kabul edelim ve meclisi umumilere salâhiyet verelim. Nasıl ki, halk bunu, kanun olmıyarak kabul ediyor; biz de bu suretle bir esas kabul edelim ve kökünden yapalım. Sonra bir kanun yapıyoruz, bir kanunu tadil ediyoruz. O kanunla alâkadar olan encümenine gitmelidir. Bu doğrudan doğruya İdarei Hususiyei Vilâyat Kanununu hercümerç ediyor, vazafini takyidediyor. Nizamnamei Dahili noktasından bunun Dahiliye Encümenine gitmesi zaruridir. Yoksa bu maksadı temin etmiyecektir. Kendi kendimizi aldatmanın mânası yoktur; daha esaslı düşünerek yol yaptıralım. Başka çare yoktur.

MUHTAR B. (Trabzon) — Efendim, müsaade ederseniz bir iki söz söyleyeceğim. Bizim söylememize mâni oluyorlar. Müttehassıslar söylemeyecek, diyorlar. (Handeler) Efendim, bu kanun ile İdarei Hususiyei Vilâyat Kanununun hercümerç olması ve yolların umumiyetle programı meselesi mevzuubahsolamaz. İdarei hususiyelerden hiçbir kudret alınmıyor, idarei hususiyei vilâyatta birçok varidat vardır. Bu varidatın birisi de - adı üzerinde - tarik bedelâtı nakdiyesidir. Bu tarik bedelâtı nakdiyesi için Nafia Vekâleti diyor ki: Takyidedelim, tarik bedelâtı yola sarf olunsun. Fakat yine idarei hususiyeye sarf edecek, nafia etmiyecektir. Merkez müdahale etmiyecektir. Yani müdahale meselesi yoktur. Tarik bedelâtı nakdiyesi eskiden tahsil ve Ziraat Bankasına tevdi olunur ve Nafia Nezareti tarafından da sarf olunurdu. Yani Hükümet bütçesine bu para girmezdi. Şimdi de bu para yine İdarei Hususiyei Vilâyat Kanunu mucibince yalnız yola sarf edilecektir. Sonra bugünkü müzakerede arkadaşlar-

dan hiçbiri bu paranın kifayet edeceğine ve bu para ile yolların yapılacağına dair bir şey söylemedi. Zaten Nafia Vekili de bu para ile bütün yolları yapacağım, demiyor, az ve çok böyle bir para vardır, bu ekseriya yoldan gayri şeye sarf olunuyor. Halbuki bu, yol parasıdır. Bunu yola sarf etsinler, diyor. Bütün bu mesele; paranın yola sarf edilmesinden ibarettir. İdarei hususiyenin hercümerci, falan yoktur, hiçbir şey yoktur. Mesele bundan ibarettir. Sonra Rasih Efendi Hazretleri de merkezîyet meselesi buyurdular. Bu, dördüncü maddeden mi çıkıyor? Bilmiyorum. Bendeniz dördüncü maddede öyle bir şey görmedim. Alelûmum vilâyetlerin programı vardır, bir bütçesi vardır. Bu bütçe Dahiliye Vekâletince tasdik olunur. Bu bütçe Dahiliye Vekâletine gelirken vilâyet, yapacağı yolların programını yapar, 1340 senesinde şu kadar, 1341 senesinde şu kadar, 1342 de şu kadar. Yani beş senelik programını yapar; dahiliyeye gönderir. Şimdi Nafia Vekâleti diyor ki; Dahiliye bunt iki hafta müddetle bize versin! Bu programı biz de görelim... Mesele bundan ibarettir. Yoksa programın tatbikatı mevzuubahis değildir; kanunun sebebi tanzimi her vilâyetin yol için yapacağı beş senelik programı nafianın bir kere görmesi ve iki hafta kadar tetkik etmesidir. Nafia Vekâleti iki hafta sonra programı ya aynen veya tadilen kabul edecek ve Dahiliyeye verecektir. Bildirsin, ondan sonra Dahiliye tasdik etsin. Bilmiyorum ki, bunda her gün mekik gibi oradan keşif gelecek, keşif gidecek, teahhur edecek falan gibi bir şey var mıdır? Bendeniz beş senede bunun iki hafta teahhurunda bir şey görmüyorum. Vilâyatta nafianın mümessilleri yoktur ama mühendisleri vardır. Bunlar yapım, burada yapanlar da mühendislerdir.

Yalnız bir vilâyetin mühendisi kendi vilâyetinin hududunu bilir, onu tesbit eder. Vilâyetlerden birisi şu istikamete gelmiş orayı yapmış öbür vilâyet de gelmiş, iki yol arasında bir dağ kalmış birleşmiyor. Nasıl olacak, bunu kim birleştirecektir? Memleketin heyeti umumiyesine memur olan Nafia Vekâletidir. Her vilâyet mühendisi de vilâyetinin hududu içerisindeki yerleri bilir. Binaenaleyh bunları yekdiğerine birleştirmek için nafianın bir defa görmesi lâzımdır. Yani istedikleri şey nedir? Tarik bedeli... Adı üzerinde olan bu parayı yola sarf ede-

lim ve bu para alınmazdan evvel nasıl ve nereye sarf olunacağını ve yapılacak bütçeyi Nafia Vekâleti görsün. Ben zannediyorum ki, bu mesele, izam olunacak bir şey değildir. Memleketi yıkıyoruz da haberimiz yokmuş, yani ben-deniz de tedehhüş ettim, acaba memleketi yıkıyor muyuz? Hakikaten büyük bir iş var da haberimiz yok zannettim. Ama memleketin yolları mükellefiyet ile yapılacak mı? Amelei mükellefe ile yapılabilir mi? Bunları... (Yol isteriz sesleri) Yol istiyorsanız para verirsiniz efendim. Ne kadar para vererseniz o kadar yol yaparız. Rasih Efendi Hazretleri - Sadedin harici olmakla beraber - Nafia bir iş yapmadı diye buyurdular. Doğrudur. Lâkin şimdiye kadar Nafiaya ne kadar para verildi? İki sene evvel en mühim yol Samsun - Amasya yolu idi ve bu yol tariki aksar ve ticaretimizin bellibaşlı yolu idi. Böyle olduğu halde bu yolun kilometresine on bin lira lâzım iken 138 kilometreden ibaret olan Samsun - Amasya yoluna yalnız on bin kâğıt verildi. Bununla ne yapılır? Yani yolların büsbütün yıkılmadığına ben de hayret ediyorum. Para verin! Para. Nafia için çok para lâzımdır. Amelei mükellefe ile olmaz. Emin Beyefendi diyorlar ki: «Mutlaka on beş gün amele çalışırsa yolları yaparız» kendi hesabım mucibince dört günlük amele ile bu yollar ancak iki yüz senede yapılabilir. Binaenaleyh hesabımı yaptım, onbeş gün çalışmakla elli beş senede yapılıyor, nasıl olup da beş senede yapılır deniliyor, bilmem, bence amelei mükellefe usulü kabili tatbik değildir. Diyeceksiniz ki, fukarayı ahali de mutlaka çalışacak bunun bir şeyi vardır. Miktarı kâfi yevmiye ücretini hesabederim. Fukaranın çalışacağını, yolları hesabederiz. Bu dört gün kâfi değilse ondört gün yaparız, yahut yirmi gün yaparız. Herkes beş gün, on gün her ne ise tesbit edilen o kadar güne muadil yevmiye ücretini verir, fukara çalışır. Zaten her vilâyete yol yapacağız. O vilâyetin yolunda o amele gelir, çalışır, hattâ Martta işe başlanır. Bu da yavaş yavaş şey eder, iki ay orada çalışarak oradan kazandığı parayı verir. Lâkin herkes nakten parasını verir ve o suretle fakir olan amele de çalışıp da oradan aldığı para ile bunu temin eder. Yoksa amelei mükellefenin yapacağı toprak yığını altı ay sonra üzerinden bütün yağmurlar geçecek, hayvanlar geçecek ve yıkılacak ve altı ay sonra tek-

rar yapmaya başlayacaksınız. Yirminci asırda böyle gayrimuntazam mesai ile yol yapılamaz. Yol tahsisat ile yapılır. Ona göre ahaliyi mükellef kılalım, belki zengini daha fazla, fukarayı daha az mükellef kılarız. Fakat mükellefiyeti tesbit ederiz, ona göre alınacak paralarla işe başlarız, para veremiyen yola gelir, çalışır yapar. Yoksa terziyi, kuyumcuğu, çakmakçıyı dört sene çalışsın dersek nasıl çalışır? (Bravo, sesleri) Hulâsa kanun korkacak veçhile takydi bir şeyi haiz değildir. Bundan maksat, yol parasını yola vermek ve beş senede Nafianın iki hafta müddetle vilâyetlerin yapacağı programı görmesinden ibarettir.

ALİ RIZA B. (İstanbul) — Bu şekilde yollar bir asır sonra yapılır.

Dr. TEVFIK RÜŞDÜ B. (İzmir) — Efendim mesele tamim ve tahsisi varidat itibariyle muhakeme edilirse umumi bütçede bu mesele başka türlü görülür, hususi bütçede daha başka nazarla görülebilir. Hususi bütçede pekçok yerde tahsisi varidat kabul edilmiştir. Bahusus vergilerin mâna ve ismi kendilerinden beklenen işi gösterir, bu da zarurîdir. Çünkü o vergiye isim konurken isim koymak salâhiyetini haiz olanlar yani kuvvei teşriyeye malik olanlar niyetlerini izhar etmişlerdir ki, tahsis edilmiş vergi midir, değil midir? Anlaşılsın.. Şu halde bu kanunun teklifinden evvel elyevm yapılmakta olan tatbikatı ile verginin ismi karşılaştırılırsa ya birinde veya öbüründe dalâlet görmek zarureti vardır. Halbuki tarik bedeli nakdîsinin mutlaka her şeye sarf olunacağına dair kanunda bir sarahat yoktur ve Vilâyat Kanununda da Vehbi Bey biraderimiz muarız olsaydı; zannederim Dahiliye Vekili ve Maarif Vekili iken bu kanunu imza etmiş bulunmazlardı, bu kadar ve tamamıyla kendisiyle hemfikiriz. Tarik bedeli evvelki Mecliste de konuşulmuştu. Tarih bedelinin Maarif Vergisi gibi - sahibi teşriî olan, sahibi salâhiyet olan heyetin kabul ettiği esasa göre mavuzialehine sarf edilmesi kabul edilmiştir. Binaenaleyh tarik bedelinin tarikten gayri bir yere sarf edilebilmesi imkânı mevzuu müzakere bile olamaz. Ancak bu madde onun hilâfına hareket edenlere karşı yapılacak cezayı gösterir. Yani şimdiye kadar onun hilâfına hareket edenler hakkında ceza olmadığı için dalâletli hareketler devam etmektedir. Bu

noktai nazardan mevcut kanunun esas kanunla hiçbir alâkası hiçbir tearuzu yoktur.

İkinci meseleye gelince: Tarik bedeli nakdîsi Kanunu doğru mu, değil mi? Bu ayrı bir mevzu teşkil eder. O kanunun yeniden tetkiki meselesidir ve bendeniz kendi hesabuma tarik bedeli müterakki bir esasa istinadetmediği için katiyen âdilâne olmıyan bir vergidir. Fakat bugün mevzuubahsolan bu değildir. Tarik bedeli Kanununun tadili meselesi başka bir meseledir. Tarik bedelinin mavzialesine sarfı meselesi de başka meseledir.

Dördüncü maddeye gelince: Orada bendenizin nazarı dikkatimi celbeden şey - Esası değil - müddetidir. İki haftayı ben az görüyorum. Nasıl yetişebilecek. Yoksa Nafia Vekâletinin vilâyetlerimizin yol yapmak hususundaki programlarını tetkik etmek salâhiyetine itiraz ediyorum değil. Bu o kadar doğrudur ki, yer yüzünde - değil memleket iktisadiyatı - cemiyat iktisadiyatı büyük milletleri bile birbirine yaklaştırırken köy, şehir, vilâyetlerin mücerret ve münferid hayatları inkâmı bile kalmamıştır. Bir köy, bir memleket veya diğer vilâyet diğerlerinden hiç malûmatı, haberi olmıyacak, hiç irtibatı olmıyacak, bu ancak anarşistler arasında yer tutan bir zihniyettir. Münferid hayatlar münferid memleketler, münferid köyler ve her şeyden âzade yanbaşındaki komşularla münasebattar olmadan yaşamak ancak anarşist prensibidir.

RASİH Ef. (Antalya) — Öyle bir şey mevzuubahis değildir efendim.

TEVFİK RÜŞDÜ B. (Devamla) — Bendeniz de mevzuubahsoldu demiyorum ve kimseye de itiraz etmiyorum. Bilâkis müdafaa ediyor ve diyorum ki, alâkaları vardır. Ve pek doğrudur ki, bir vilâyetin yaptığı yolların heyeti umumiyesini görmeye ve onları birleştirmeye memur olan Vekâlette kusur var mı? Yok mu? Bu başka bir meseledir. Nafia Vekâleti şimdiye kadar vazifesini yapmamış fakat şimdi yapacaktır ve buna kaanîm. İkinci bir nokta da: Bu kanun idarei hususiyeyi vilâyatın esas vazifesini katiyen takyid etmiyor. Olsa olsa yolların tertip ve tanzimindeki vazaifini takyidediyor ve bu da çok doğrudur. Çünkü bir vilâyette yapılacak yollar yalnız o vilâyetin değildir; belki o vilâyetin mensubolduğu memleket ahalisinin heyeti umumiyesiyle alâka-

vardır. Dünyanın iktisadiyatı gittikçe taazzuva, tekemmüle doğru gidiyor ve nizam ve intizama giriyor. Bunu kabul etmiyen iktisadiyatçılar ve müessesat onun önünde pâyimal olur. Şimdi her yerde feyzini gösteren bu esasat önünde inad edebilmek inkâmı yoktur. Çünkü, kavaidi iktisadiye, ister kabul edilsin, ister edilmesin, her şeyi hükmüne râmeder. Bununla yalnız bir vahdeti iktisadiyeye malik olan Türkiye'de değil, daha başka hükümetlerde de, başka eşkali idariyeye ve birbirinden farklı, ademi merkeziyet usulüne tâbi ve malik olan Hükümetlerde de tarik kongreleri bu işle istigal etmiş ve bu esasatı kabul etmiştir. Komşumuz olan ve federatif namıyla yâdolunan devletler de bu yola gitmek zaruretinde kalmışlardır. Binaenaleyh esas itibariyle kanunu çok muvafık görüyorum. Aynı zamanda yollarımızı daha çok yapmak için başka yol var mıdır? Tarik bedeli nakdîsinin adalete daha yakın bir surette tevziine muvaffak olabilmek için ne gibi tadilat ve ıslahat lâzımdır? Onlar ayrı meselelerdir. Bunlar hakkında da ayrıca talimatnameler yapılmak için teklifatta bulunularak ve binaenaleyh müzakereler cereyan etmesi muvafık olur zannındayım. (Pekâlâ encümene gitsin, sesleri.)

REİS — Heyeti Celile kabul edemez. Binaenaleyh müzakereye devam edeceğiz efendim.

MEHMET FUAD B. (Kastamonu) — Efendim şimdiye kadar milletten alınan para ile birçok sebeplerden dolayı yol yapılamadığı gibi alınan tarik vergileriyle bir iş yapılmamıştır. Binaenaleyh yine yolsuzuz. Hususiyle dairci intihabiyemde bir Kastamonu - İnebolu tariki vardır. Şimdiye kadar bu yol için verilen paralar madenî olarak o yol üzerine döşenmiş olsaydı çoktan inkâl edilmiş olurdu. Heyhat!.. Yine virane kaldı. Evet, bir de bu sarfiyata merkez burnunu sokarsa... İlâm ve istilâm ile hiçbir şey yapılamaz! Bilhassa iktisat kongresinde tarik bedelinin lâğvı ile mükellefiyeti şahsiyenin vaz'olunması ve bilfiil çalışmıyanlardan bedel alınması karargir olmuştu. Köylerden kazalara ve kaza merkezlerinden vilâyet merkezlerine yapılacak yollara hususi yollar deniyor. Bu yollar için merkez lütfen mühendislerini, kondoktorlarını, alâtı fenniye ve sairesini hazırlasın, mahalleri de amelei mükellefe ile veya hut çalışmıyanlardan alacakları bedeli nakdî ile yollarını yapsınlar. Biz bir taraftan halkçılığa

doğru giderken halkın vesaitini ve çalışmasını çember altına alamayız. Memleketimizde yol yoktur. Yol memleketin ruhudur. Bendeniz, bu kanunla yol yapılamıyacağını ve ihtiyacın izale olunamayacağını düşünüyorum. Binaenaleyh kanunun reddi taraftarıyım. (Müzakere kâfidir sesleri)

REİS — Hâzım Beyefendi, buyurunuz.

EBUBEKİR HÂZİM B. (Niğde) — Bu kanunun neşri ile temin edilmek istenilen maksat, turuk ve meabir için varidatı mahalli âhara sarf ettirememektir. Fakat esbabı zaruret vardır. O izale edilmeyince bundan istifade edilemez. Niğin mâvuzialehi dururken oraya sarf ediliyor da para başka yere gidiyor? Livalardan birinin hususi bütçesini tetkik ettim; varidatı otuz bin küsur lira olduğu halde tarik için ancak iki bin lira tahsis edilmiştir. Bunun neden böyle olduğunu araştırdım : «Böyle yapılmazsa altmış mektep kapatırız» dediler. Fakat efendiler mektep lâzımlı olduğu gibi yol da lâzımdır. Yol olmazsa mektebe, camiye, hattâ mezara bile gidilmez. (Handeler) Binaenaleyh her şeyden evvel yol yapılmalıdır. Bu esbabı zaruriye-yi izale etmeksizin ne kadar kanun yaparsak yapalım hiçbir fayda elde edemeyiz. Ahîren kırk haneli bir köye gittim. Bunun yirmi yedisi islâm, on üç hanesi Hıristiyandır. Yirmi yedi Müslüman hanenin bir mektebi bile yoktur. On üç Hıristiyan hanenin bir mektebi ve üç muallimi vardır. Binaenaleyh mektepler için ne gibi fedakârlık yapacaksak evvelâ onu düşünelim ve başka hayâtî mesail üzerine tahmilini düşünmiyelim.

Amelei mükellefe veyahut bedeli nakdî meselesine gelince : Bunların her ikisinde de o kadar süüistimalât cari ki... Bunların yüzlerce, binlercesine şahidim. Bundan kat'ı nazar, alacağımız varidat ile memleketimizin vüsat ve nüfusuna göre muhtac olduğumuz yolları yapamıyacağız ve şimdiye kadar olduğu gibi bir ucundan başlayıp da öteki ucuna kadar gittiğimiz zaman diğer yerler harabolacaktır. Ve nitekim öyle oluyor. Bizim böyle yapmak istediğimiz şeylerle memlekette yol vücuda getirmek katıyen mümkün değildir. Binaenaleyh bunun için başka bir çare düşünmek ve bulmak lâzımdır. Bu ne amelei mükellefe, ne de bedeli nakdî meselesidir. Bu mademki bir hayat meselesidir; tarik mükelle-

fiyeti nakdîyesini karşılık ittihaz ederek bunun için bir istikraz akdetmeliyiz. Bu varidatı da onun karşısına tahsis ederek bir kısmı ile sermayesini itfa, diğer kısmı ile turuku âmmenin tamirine çalışmalıyız. Bundan başka ne yapsak beyhudedir. Bu eihetin düşünülmesini teklif ederim.

REİS — Müzakerenin kifayeti hakkında takrirler vardır, efendim.

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. Lâyihai kanuniyenin reye konulmasını teklif ederiz.

Dersim

Malatya

Feridun Fikri

Mahmud Nedim

Erzurum

Rüşdü

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. Reye vaz'ını teklif eylerim.

Ergani Mebusu

Kâzım Vehbi

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Reis Bey kifayet aleyhinde söyliyeyeceğim efendim.

REİS — Efendim bu kifayet takriridir. Diğerlerinde teklif vardır.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Efendiler bu husustaki müzakere kâfi değildir. Çünkü : Gerçi bu kanun tarik bedeli nakdîsinin sureti sarfını temin eden bir kanundur. Fakat bu kanunu bu suretle kabul edersek, tarik meselesi, yol meselesi bundan sonra unutulur. Binaenaleyh bu mesele şu kanun dolayısıyla olsun iyice izah edilmelidir. Yani yol meselesi; memleketin hayat meselesidir. Memleketimizde bu yolsuzluk kıyamete kadar devam etmez. Binaenaleyh bunu esaslı bir surette halletmek için Dahiliye ve diğer alâkadar encümenlerin müşterek olarak yeniden tetkik etmesini teklif ederim. Şimdi burada bu maddeyi kabul ederseniz nazari bir madde olarak kalır. Bu, doğru değildir.

REİS — Efendim! Müzakerenin kifayetini kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Müzakere kâfi görülmüştür. Takrirler vardır efendim; onları okuyacağız.

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. Meselenin idarei hususiyei Vilâyat Kanuniyle alâkası vardır. Etraflı bir surette tetkik ve alâkadar diğer maddelerle ci-

heti alâkaları tâyin edilmek üzere mevaddı kanuniyenin Dahiliye Encümenine tevdiini teklif eylerim.

Erzincan Mebusu
Sabit

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. Kanun lâyihası İdarei Hususiye Kararnamesini ve mecalisi umumiyenin salâhiyetlerini tadil ve takyidettiğinden ve maksadı temin eylemediğinden Nizamnamei Dahili mucibince bir kere de Dahiliye Encümenine havalesiyle etrafiyle tetkikini ve badehu müzakeresini teklif eyleriz.

Antalya Karesi
Rasih Mehmed Vehbi

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. Kanunun ehemmiyeti basebiyle Dahiliye Encümenince de müzakeresini teklif eyleriz.

Saruhan İsparta
Reşad Mükerrrem
İzmit İzmir
Saffet Mustafa Necati

Riyaseti Celileye

Memlekette yol meselesi hayat memnat meselesidir. Ariz ve amik tetkik ederek esaslı bir şekilde tesbit etmek üzere teklifi kanununin evvel emirde Dahiliye ve Nafia Encümenlerinde müzakere ve intacedilmeisini teklif eylerim.

Çorum Mebusu
İsmail Kemal

Riyaseti Celileye

Tarik bedeli nakdisine dair mevzuu müzakere kanun lâyihasının etrafıca tetkik ve rüfeka-dan arzu buyuran zevatın mütalâası istima olunarak tadilen tanzim olunmak üzere Nafia Encümenine iadesini teklif ederiz.

19.9.1339

Antalya Erzurum
Rasih Sabit

Riyaseti Celileye

Memlekette yol inşaatı için mevcut şekiller gayrikâfidir. Yarım asırlık tecrübeler bunu teyid etmektedir. Bu kanunun mükellefiyeti mesai esası dâhilinde yeniden bir lâyihai kanuniye

tanzimi için encümenine iadesini teklif eyleyirim.

İstanbul
Ali Rıza

REİS — Efendim! Arkadaşlar üç takrirle lâyihai kanuniyenin Dahiliye Encümenine tevdiini talebediyorlar. Diğer bir takrirden Nafia Encümenine iadesini teklif ediyor. Bir de Çorum Mebusu İsmail Kemal Beyin takriri var. İsmail Kemal Bey lâyihai kanuniyenin hem Dahiliye, hem de Nafia Encümenine havalesini teklif ediyor.

NAİM HÂZİM Ef. (Konya) — Bu kanunun Adliye Encümenine de gitmesi icabeder. Mükellefiyeti şahsiye ve Maliye vardır. Adliye Encümenine gitmesi lâzımdır.

REİS — Efendim, müsaade buyurunuz, bu hususta takrir yazıp Riyasete verebilirsiniz. Takririniz okunur.

Efendim Nafia ve Dahiliye encümenlerine lâyihai kanuniyenin iadesini teklif eden Çorum Mebusu İsmail Kemal Beyin takririni nazarı itibarra alanlar lütfen el kaldırsın. Takrir nazarı mütalâaya alınmıştır.

Efendim bunları Nafia ve Dahiliye encümenleri müştereken mi tetkik etsin? (Müştereken sesleri) Peki efendim, müştereken tetkik etmek üzere Dahiliye ve Nafia encümenlerine mevcut takrirlerle beraber havale ediyoruz.

ALİ RIZA B. (İstanbul) — Bendenizinki başka esas dâhilindedir.

REİS — Efendim takririnizi mevcut takrirlerle beraber encümenine havale ediyoruz. Nizamnamei Dahili mucibince o encümenlerde mütalâatınızı izah edebilirsiniz.

5. — *Ziraat Bankası meclisi idaresine âza intihabına dair İktisat Vekâleti tezkeresi (3/118)*

REİS — Efendim Ruznamemizin beşinci numarasında Ziraat Bankası meclisi idaresine âza intihabı hakkında İktisat Vekâleti tezkeresi var. Bu tezkere geçen celselerde Ruznamemize alınmıştır. Yalnız maddei kanuniye okunmamıştır. Şimdi maddei kanuniye okunursa mesele halledilir. Müsaade buyurursanız evvelâ tezkereyi okuyalım.

Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine

Hulâsa : Ziraat Bankası meclisi idaresine âza intihabı hakkında

Ziraat Bankası Kanunu mucibince meclisi

idaresine Şûrayı Devlet ve Divanı Muhasebat dairelerinden intihabı lâzımgelen birer âzanın Büyük Millet Meclisince intihabolunacağı ve bunlardan birinin Meclise Riyaset edeceği mezkûr bankaya ait 9 Zilkaide 1340 ve 4 Temmuz 1338 tarihli Bütçe Kanununun üçüncü maddesi iktizasından bulunmasına ve İkinci Devre intihabı bilera Büyük Millet Meclisinin yeniden teşekkül etmesine mebni banka meclisine müceddeden âza intihabına müsaade ve bu kere müteşekkil Divanı Muhasebattan intihabı lâzımgelen âzanın Divanı mezkûrca mı yoksa yine Büyük Millet Meclisinden mi intihabedileceğinin işar buyurulması rica olunur efendim.

5 Eylül 1339

İktisat Vekili
Mahmud Esad

4 Temmuz 1338 tarihli ve 142 numaralı Ziraat Bankası Bütçe Kanununun üçüncü maddesi sureti

MADDE 3. — Ziraat Bankası Kanunu mucibince meclisi idaresine Şûrayı Devlet ve Divanı Muhasebat dairelerinden intihabı lâzımgelen birer âza Büyük Millet Meclisince intihabolunur ve bunlardan birisi meclise riyaset eder.

REİS — Efendim bu kanun ile Ziraat Bankası meclisi idaresinin sureti teşekkülüne dair olan kanunun üçüncü maddesi tadil edilmiştir.

Ziraat Bankası meclisin, teşekkülüne aid olan bu fıkranın iskatına dair Heyeti Aliyenizce diğer bir kanun kabul edilmedikçe bu kanunun meriyeti ahkâmı gayet zarurîdir Binaenaleyh Divanı Muhasebat ve Şûrayı Devlet teşekkül etse bu kanun ref'edilerek onlardan âza intihabı hakkında Ziraat Bankası Kanunundaki fıkranın kanunen iskatı lâzımgelir. Binaenaleyh Riyaset bunun müzakeresine lüzum olmadığı kanaatindedir. Gerçi mebusluk sıfatı zâil olmıyan zatın üzerinde bu meclis âzalığı devam ederse de devrei intihabiyenin teceddüdü dolayısıyla, Meclisi idare için intihabatın yeniden yapılp yapılmamasını müzakere edeceğiz ve yeniden intihap yapılmasını Heyeti Aliyeniz tensip buyurursa usulü intihap mucibince Divanı Riyaset namzetleri inti-

habedip Heyeti Aliyenizin reyine vaz'edecektir. Bunu reyiâlinize vaz'ediyorum. Kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir. Usulü intihap veğhile Divanı Riyaset namzetleri intihabedecek ve tasdik için Heyeti Celilenize arz edecektir.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Şu suretle Meclisi Âli Divanı Muhasebatın mevcudiyetini kabul etmiş oldu.

REİS — Efendim mevzuubahsolan İktisat Vekâleti tezkeresidir. Binaenaleyh Heyeti Celile Divanı Muhasebat hakkında hiçbir müzakere açmamıştır. Ve hiçbir şey kabul edilmemiştir.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Geçen Celsede bu mesele bunun için tehir edilmişti. Tahsisatını hangi meclisten aldı da Divanı Muhasebatı açtı?

REİS — O başka meseledir efendim. Vekili aidinden sual edersiniz.

6. — *Mektebi Tıbbiyei askeriyeden neşet edenlere bir defaya mahsus olmak üzere yüzellişer lira itası hakkında kanun lâyhası ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası (1/133)*

REİS — Efendim bir takrir var :

Riyaseti Celileye

Bugünkü ruznamede (20) nci maddedeki Mektebi Tıbbiyeden neşet edenlere yüzellişer lira itasına dair lâyihanın müstacelen ve diğer mevadda tercihan müzakeresini teklif eylerim.

İzmir Mebusu
Mustafa Necati

REİS — Efendim Necati Beyin takririni kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

10 . 1 . 1339

T. B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine
Mektebi Tıbbiyei Askeriyeden neşet eden etıbbayı askeriyenin ihtiyacı seferiyelerini temin zımnında bir defaya mahsus olmak üzere yüzellişer lira itası hakkında tanzim ve İcra Vekilleri Heyetinin 9.11.1339 tarihli içtimanda kabul edilen lâyihai kanuniye ile esbabı mucibeyi havi Müdafaa-i Milliye Vekâletinin 4.1.1339 tarih ve Sıhhiye Dairesi 3492/17241 numaralı tezkeresi leffen takdim kılınmıştır. İfayı mukatazasıyla neticesinin işarına müsaade buyurul-

masını istirham eylerim efendim.

Türkiye Büyük Millet
Meclisi İcra Vekilleri
Heyeti Reisi
Hüseyin Rauf

Esbabı mucibe lâyihası

İcra Vekilleri Heyeti Riyasetine : Meşrutiyeti mütaakıp senelerde Mektebi Tıbbiyei Askeriyeden neşet eden etıbbayı askeriyenin elbise, kâput fotin, kalpak, manevra sandığı ve karyolası, matra, kılıç ve saire gibi ihtiyaçları bir defaya mahsus olmak üzere tarafı Hükümetten tesviye edilmekte ve işbu ihtiyaçat, Harbiye ve Topçu mekteplerinden çıkan zâbitana da verilmekte idi. Elyevm işbu malzemenin Ankara'da tedariki müteassir olduğundan Sunufu Muhtelif Zâbit Namzetleri Talimğâhından neşet eden zâbit vekillerine kanunu mahsusuna tevfi kan bir defaya mahsus olmak üzere yüzellişer lira ita olunmaktadır. Mektebi Tıbbiyei Askeriyeden neşet eden Etıbbayı Askeriye de ordunun vazâifi sıhhiyesiyle iştilal etmek üzere orduya dâhil olacaklarından ve ihtiyaçları hakkında istida etmekte oldukları İstanbul Kumandanlığından bildirilmekte bulunduğundan Sunufu Muhtelif Zâbit Namzetleri Talimğâhından neşet eden zâbitan misillü Mektebi Tıbbiyei Askeriyeden neşet eden etıbbaya da bir defaya mahsus olmak üzere yüzellişer liranın itası muvafıkı madelet ve maslahat olacağını arz ve teklif ederim.

Müdafaai Milliye Vekili
Kâzım

Lâyihai Kanuniye

MADDE 1. — Mektebi Tıbbiyei Askeriyeden neşet eden etıbbayı askeriyenin ihtiyacatı seferiyelerini temin zımında bir defaya mahsus olmak üzere yüzellişer lira ita edilir.

MADDE 2. — İşbu kanunun icrayı ahkâmına Müdafaai Milliye ve Maliye Vekâleti memurdur.

Türkiye Büyük Millet
Meclisi İcra Vekilleri

Heyeti Reisi
Hüseyin Rauf

Müdafaai Milliye V.
Kâzım

Ser'ıye Vekili
Vehbi

Adliye Vekili
Rıfat

Dahiliye Vekili
Ali Fethi
Maliye Vekili
Hasan Fehmi
Nafia V.
Fezvi

Sıh. ve Mua. İç. V. V.
Dr. Tevfik Rüştü

Hariciye V. V.
Hüseyin Rauf
Maarif Vekili
İsmail Safa
İktisat Vekili
Mahmud Esad
Erkâm Harbiyei
Umumiye V. V.
Kâzım

Muvazenei Maliye Encümenî mazbatası

Mektebi Tıbbiyei Askeriyeden neşet edecek etıbbayı askeriyeye ihtiyacatı seferiyelerini temin zımında bir defaya mahsus olmak üzere yüzellişer lira itası hakkındaki lâyihai kanuniye encümenin 15 Eylül 1339 tarihli içtimaında tetkik ve müzakere olundu.

Sunufu Muhtelif Zâbit Namzetleri Talimğâhından zâbitvekili olarak çıkan efendilere ikmal nevakıs ve teçhizatları için yüzellişer lira itası 11 Kânunuevvel 1336 tarihli Kanun ıktizasından olup ona kıyasen Mektebi Tıbbiyei Askeriyeyi bilikmal muhtelif kıtaat nezdine tâyin edilecek askerî etıbbaya da aynı miktarda teçhizat bedeli verilmesi encümenimizce şayanı kabul görülmekte tadilen tanzim olunan lâyihai kanuniye berayı tasdik takdim kıldı.

Reis	Mazbata Muharriri
Kütahya	Gazianteb
Ahmed Ferid	Ali Cenani
Kâtip	Âza
Konya	Sivas
Fuad	Rahmi
Âza	Âza
Trabzon	Denizli
Ahmed Muhtar	Mazhar Müfid
Âza	Âza
Trabzon	İsparta
Şefik	Mükerrem

Kanun lâyihası

BİRİNCİ MADDE — Mektebi Tıbbiyei Askeriyeden neşet edecek etıbbayı askeriyeye ikmal nevakıs ve teçhizatları için bir defaya mahsus olarak Müdafaai Milliye bütçesinin teçhizat faslından yüzellişer lira verilir.

İKİNCİ MADDE — İşbu kanun tarihi neşerinden itibaren meri'yülicradır.

ÜÇÜNCÜ MADDE — İşbu kanunun icrayı ahkâmına Müdafaa-i Milliye ve Maliye vekilleri memurdur.

REİS — Efendim heyeti umumiyesi hakkında söz istiyen var mı? Efendim. (Hayır sesleri)

Mektebi Tıbbiyei Askeriyeden neşet edecek efendilere yüzellişer lira itası hakkında Kanun

MADDE 1. — Mektebi Tıbbiyei Askeriyeden neşet edecek etibbâyı askeriyeve ikmalî nevâkıs ve teçhizatları için bir defaya mahsus olarak Müdafaa-i Milliye bütçesinin teçhizat faslından yüzellişer lira verilir.

REİS — Birinci maddeyi reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

MADDE 2. — İşbu kanun tarihi neşrinden meriyülieradır.

REİS — İkinci madde hakkında söz istiyen varmı? (Hayır, sesleri) İkinci maddeyi aynen reyî âlinize vaz'ediyorum. İkinci maddeyi kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir, efendim.

MADDE 3. — İşbu kanunun icrayı ahkâmına Müdafaa-i Milliye ve Maliye vekilleri memurdur.

REİS — Üçüncü madde hakkında söz istiyen var mı efendim? (Hayır sesleri) Üçüncü maddeyi aynen reyî âlilerine vaz'ediyorum. Üçüncü maddeyi kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Efendim! Kanunun heyeti umumiyesinin reye vaz'ı için Riyaset müstaceliyet kararı mevcudolup olmadığını tetkik etmek mecburiyetindedir.

7. — *Cidali Milliye iştirak etmiyen ve Türkiye'den ayrılan mahallerde muhtelif suretlerle kalan ve İstanbul'ca kayıtları terkin edilen erkân, ümera, zâbitan ve memurîn ve mensubini askeriyenin terkini kayıtları hakkında kanun lâyihası ve Müdafaa-i Milliye Encümeni mazbatası (1/2)*

REİS — Efendim bu lâyiha hakkında celse hafiye yapılacaktır. Sâmiinin salonu terk etmesini rica ederim.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Reis Beyefendi! Deminki kanunu tâyini esami ile reye koymak icabeder. Paraya taallûk eden meseledir..

FERİDUN FÜKRİ B. (Dersim) — Reis Bey Mektebi Tıbbiye talebesi hakkındaki Kanun ne oldu?

REİS — Meseleyi anladıktan sonra heyeti umumiyesini reye vaz'edeceğim. Yani eğer müstaceliyet kararı mevcutsa kanunun heyeti umumiyesini reyinize vaz'edeceğim. Değilse ikinci müzakereden sonra reyinize vaz'edeceğim. Bu evvelki ruznamede kaldığı için Riyaset burada isticâl kararı mevcudolup olmadığını anlıyamamıştır. Binaenaleyh isticâl kararını anladıktan sonra heyeti umumiyesini reye vaz'edeceğim. Yoksa ikinci müzakeresi için muayyen olan müddeti reyinize vaz'edeceğim.

MUSTAFA NECATİ B. (İzmir) — Müstaceliyet kararı vardır efendim. Ruznameye konmuştur. Bugün müstacelen ruznameye konu.

REİS — Tercihan teklifi vardır.

MUSTAFA NECATİ B. (İzmir) — Hayır efendim, müstacelen ve diğerlerine tercihan teklifi vardır.

REİS — Efendim müstaceliyet kararını kabul buyurmuşsunuz. Şu halde kanunun heyeti umumiyesini reyî âlinize tâyini esami ile vaz'ediyorum. Kabul buyuranlar beyaz, etmiyenler kırmızı rey puslası verecektir. (Âra istihâl edildi.)

Efendim reylerini istimal buyurmayan zevat varsa reylerini istimal buyursunlar.

İstihâli âra hitam bulmuştur.

Tasnifi âra neticesini arz ediyorum. 140 âza reye iştirak etmiştir. 134 zat kabul etmiş, 5 müstenkif ve 1 ret reyî vardır. Nısabı müzakerede olmadığından celse âtiyede tekrar reye vaz'edilmek üzere ruznamede bırakıyoruz ve ruznamemize devam etmek üzere yarın öğleden sonra saat birbuçukta içtima edeceğiz. Celseyi tatil ediyorum.

Hitamı Celse; saat: 5,40

